

BAGGRUNDSRAPPORT

Henkastet affald

- viden og analyser

Indhold

1.	Indledning og sammenfatning	6
1.1.	Analysemetode	7
1.2.	Hovedkonklusioner	9
DEL 1: OMFANG OG OMKOSTNINGER		12
2.	Mængder	12
2.1.	Affaldsmængderne stiger	12
2.2.	Begrænset viden om de samlede mængder henkastet affald	13
2.3.	Indsamlinger indikerer store mængder henkastet affald	14
2.4.	Problemet er steget de seneste 5 år	14
2.5.	Byerne bruger flest penge på oprydning	15
2.6.	Stigende problemer med affald på landet	16
2.7.	Store problemer ved den tyske grænse	18
3.	Affaldstyper	19
3.1.	Byerne plages af cigaretskodder, papiraffald og drikkevareemballage	19
3.2.	Tobaks- og fødevareproducenter sætter uheldigt præg på omgivelserne	20
3.3.	Mest plasticaffald på stranden	21
3.4.	Landmænd og skovejere er plaget af aflæstet affald	23
3.5.	Så længe ligger affaldet i naturen	25
4.	Økonomiske omkostninger	26
4.1.	Kommunernes omkostninger til oprydning af henkastet og aflæstet affald	26
4.2.	Høje omkostninger til oprydning langs veje og i naturen	27
4.3.	Mangelfulde opgørelser på skovområdet	27
4.4.	Store omkostninger i Sverige	28

5.	Natur- og miljøeffekter	28
6.	Samlet opgørelse over omfang og omkostninger	29
6.1.	Henkastet affald er dyrt for samfundet	29
DEL 2: HOLDNINGER		31
7.	Danskernes tager klart afstand fra henkastet affald	31
7.1.	Danskerne: Det er meget forkert at smide affald	31
7.2.	Danskerne oplever henkastet affald som et stort problem	32
7.3.	Kvinderne anskuer problemet hårdest	33
7.4.	Ingen store regionale forskelle	34
7.5.	Danskerne har forskellige holdninger til forskellige typer af affald	35
7.6.	Børn tager afstand fra henkastet affald	37
7.7.	De unge er mere tvivlende – især i byerne	38
7.8.	Vaklen i det personlige ansvar	39
7.9.	Pantsystemet virker positivt	40
DEL 3: ADFÆRD OG ÅRSAGER		42
8.	Adfærd i forhold til henkastet affald	42
8.1.	Engelsk adfærdsstudie identificerer fem "affaldspersonligheder"	42
8.2.	"Affaldspersonligheder" skal tilpasses en dansk kontekst	44
8.3.	Hver 3. dansker mener selv, de smider affald	44
8.4.	Danskerne sviner mere alle vegne	47
8.5.	Jo yngre, jo mere afslappet holdning til henkastning	47
8.6.	Mænd smider oftere affald end kvinder	48
8.7.	Uddannelse og indkomst spiller ingen rolle for adfærd	49
8.8.	Men: Rigtigt mange danskere smider affald, når vi går dem på klingen	51
9.	Årsager til henkastet affald	53
9.1.	Danskerne rummer flere "affaldspersonligheder" på én gang	53
9.2.	Stærk og veletableret moral: Svineri er ikke i orden	54
9.3.	Men: Der er meget plads til forhandling	54
9.4.	Uklarhed om regler i en række affaldsarenaer	56
9.5.	Faktuel viden gør en forskel	56

9.6.	"Hæmmere" og "fremmere" i den fysiske indretning	58
9.7.	Ændret brug af byens rum skaber i sig selv mere affald	60
9.8.	Vi smider mere affald, når vi er fulde	60
9.9.	Unge sviner mere, men prægning i barndommen er væsentlig	61
9.10.	Bevidst aflæsning af større mængder affald (fly-tipping).....	63
Litteraturliste		65
Ressourcepersoner		70

1. Indledning og sammenfatning

Henkastet affald er affald smidt i skovene, på landet, langs kysten, langs vejene og i byerne. Henkastet affald er den forkerte ting på den forkerte plads.

Der er tale om et omfattende problem, som miljøministeren og en række organisationer er blevet enige om at gøre noget ved.

For at få et godt grundlag for en styrket indsats på området, har der derfor været nedsat en arbejdsgruppe bestående af KL, Vejdirektoratet, Dansk Landbrug, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Skovforening, Dansk Retursystem, Friluftsrådet, Skov- og Naturstyrelsen og Miljøstyrelsen. Operate A/S har bistået arbejdsgruppen med udarbejdelse af analyser og strategi.

Arbejdsgruppen har haft to mål:

- Skabe et overblik over problemets omfang, karakter og årsager – både ved at indsamle eksisterende viden og gennemføre nye analyser.
- Udvikle en strategi og værktøjskasse, som kan anvendes af og inspirere de mange, der arbejder med henkastet affald både lokalt og nationalt.

På den baggrund er der udarbejdet to rapporter – en analyserapport og en strategirapport. Analyserapporten er meget omfattende og detaljeret og indeholder også de nye analyser, der er blevet gennemført. Strategirapporten indeholder en opsamling på de vigtigste resultater fra analyserapporten, men ser herefter fremad. Mange vil således kunne nøjes med at anvende strategirapporten.

Henkastet Affald – viden og analyser	Henkastet Affald – strategi og værktøjer
<p>Analysen indeholder:</p> <p>Del 1: Omfang og omkostninger</p> <p>Del 2: Holdning</p> <p>Del 3: Adfærd og årsager</p> <p>Del 4: Delanalyser:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Danskernes holdninger til henkastet affald - Kommunernes vurderinger af henkastet affald - Studier af personer, der henkaster affald - Udpluk af medieomtale 2003-2007 - Analyse af parallelproblemer 	<p>Strategien og værktøjskassen indeholder:</p> <p>DEL 1: Kortlægning af problemet</p> <p>DEL 2: Strategier for håndtering af henkastet affald</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prioritering og metodeudvikling - Kommunikation - Offentlig oprydningsindsats - Fremtidig organisering <p>- DEL 3: Værktøjer - sådan kommer du godt i gang.</p>

1.1. Analysemetode

Analysen har haft til formål at afdække tre typer af viden i forhold til henkastet affald:

- Problemets omfang og omkostninger
- Viden og holdninger til henkastet affald
- Adfærden og årsagerne til adfærden

Endvidere har analysen haft til formål at indsamle cases og metoder, som kan bruges i forbindelse med udviklingen af en overordnet strategi for håndtering af henkastet affald samt en konkret værktøjskasse til de, der allerede er i gang.

Dermed er der tale om den første samlede danske analyse af problemerne med henkastet affald. Analysen kortlægger en lang række interessante forhold, men der er også steder, hvor analysen støder på problemerne med manglende eller usikre data.

Analysen fokuserer generelt på henkastet affald, men nogle steder er der relevant at se nærmere på særlige problemstillinger som større aflæsninger af affald på rastepladser og affald med pant. Dette vil så blive fremhævet, hvor det er relevant.

Problemet med henkastet affald har en sådan karakter, at det metodisk har været relevant at kombinere kvantitative og kvalitative metoder og kombinere et bredt spektrum af forskellige analysemetoder. Operate A/S har i forbindelse med analysen blandt andet benyttet følgende metoder: Desk research, interviews, litteraturstudier, observationsstudier, holdningsundersøgelser og fokusgrupper.

Som led i desk researchen har der været etableret kontakt med en lang række danske og internationale ressourcepersoner gennem telefon- eller mailinterview. Alle ressourcepersoner er listet bagerst i analyserapporten.

Der er i sommeren og efteråret 2007 gennemført fem nye delanalyser, som alle præsenteres i den fulde tekst i del 4 i analyserapporten:

En undersøgelse af danskernes holdning til henkastet affald

Undersøgelsen er lavet som en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt et tilfældigt udvalg af danskerne over 15 år efter køn, alder, geografi, indkomst og uddannelse. Spørgeskemaet er lavet som en pop-up på www.krak.dk, da brugerne på dette website i meget stor udstrækning afspejler befolkningens demografi. Respondenterne på sitet er på forhånd uvidende om undersøgelsen, hvilket giver mere præcise og pålidelige tal. 1.107 tilfældigt udvalgte danskere deltog i undersøgelsen.

En undersøgelse af kommunernes vurderinger af henkastet affald

Undersøgelsen er lavet som en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt landets 98 kommuner. Spørgeskemaet er sendt via mail til kommunerne med de tekniske direktører som modtager. De tekniske direktører har i flere tilfælde uddelegeret spørgeskemabesvarelsen til medarbejdere i forvaltningen med konkret erfaring med henkastet affald. 64 kommuner deltog i undersøgelsen, hvilket svarer til 2 ud af 3 kommuner. Storbykommunerne København, Århus, Aalborg, Esbjerg og Randers har alle deltaget i undersøgelsen. Blandt respondenterne er der således både storbykommuner, bykommuner, landkommuner, kommuner ved Vesterhavet og kommuner i grænseområdet.

Studier af personer, der henkaster affald

Undersøgelsen er lavet som en kombination af et observationsstudie af forskellige affaldsarenaer og fokusgruppeinterview samt enkeltinterview. Der er gennemført studier af fem arenaer: Gader, parker, stationer, strande og veje/tankstationer. Der er gennemført enkeltinterview med otte personer og to fokusgrupper med i alt 19 personer. Med afsæt i analysens resultater er den personsegmentering, som Keep Britain Tidy har lavet, vurderet i en dansk kontekst.

Udpluk af medieomtale 2003-2007

Der er tale om en mindre undersøgelse. Data baserer sig på avisklip og en søgning i Infomedia mediedatabasen på forskellige emneord i og omkring "henkastet affald". Artiklerne er sorteret efter observans og vinkling. Medieanalysen giver et billede af, i hvor høj grad og på hvilken måde, henkastet affald sætter mediedagsordenen.

En analyse af parallelproblemer

Der findes andre problemer, der på forskellig vis ligner problemerne med henkastet affald. Det har derfor været naturligt at undersøge, hvad der er erfaringen fra indsatsen på disse områder. Der er gennemført kvalitative interviews med ressourcepersoner, der arbejder med fire problemstillinger, der har paralleller til problemerne med henkastet affald. De fire områder er: Adfærdsændringer på motionsområdet, adfærdsændringer på rygeområdet, adfærdsændringer på trafikområdet og adfærdsændringer på frugt- og grøntområdet.

1.2. Hovedkonklusioner

Det gennemførte analyse- og strategiarbejde omfatter en række delundersøgelser og mange anbefalinger. Følgende repræsenterer de vigtigste konklusioner i koncentreret form.

1. Mængderne og omkostningerne stiger

Det er blevet bekræftet, at henkastet affald er et betydeligt og stigende problem. Mængderne stiger over hele landet. Det vurderer 90 % af landets kommuner og 85 % af danskerne. Især engangsemballage, cigaretskodder og udenlandske dåser giver problemer.

Det offentlige omkostninger stiger tilsvarende, og skal tælles i hundreder af millioner kroner hvert år. Hertil skal lægges omkostningerne hos de private skovejere, landbruget m.v.

2. Akut behov for at udvikle en fælles og enkel metode til at opgøre henkastet affald

Meget få aktører har opgørelser over henkastet affald og de, der indsamler data, benytter vidt forskellige metoder.

Analysen peger på et akut behov for at få udviklet fælles og enkle metoder til at opgøre henkastet affald. Når vi ikke kender de reelle omkostninger, der er forbundet med henkastet affald, er det vanskeligt at prioritere indsatsen.

I Sverige og Storbritannien har man allerede udviklet enkle metoder, som vi kan søge inspiration i.

3. Danskerne tager klart afstand fra henkastet affald

Flere end 90 % af danskerne mener, at det er meget forkert at smide affald. Vi har gennemgående en meget klar moral omkring affald.

Som konsekvens af dette er der ikke behov for at gennemføre landsdækkende oplysningskampagner med budskabet om, at det er forkert at smide affald. Det er alle sådan set allerede enige om.

Årsagerne til, at vi smider affald, skal findes andre steder. Og løsningerne ligeså.

4. Alligevel kan stort set alle danskere finde på at smide affald

Alle danskere er i udgangspunktet "velopdragne". Men vi har en veludviklet forhandlingsmoral, der i forskellige situationer kan gøre os til "bebrejdede", som forsvarer sig med, at der i forvejen er beskidt. Eller til "selvretfærdige" som skyder skylden på fx fraværet af skraldespande.

Den vigtige konklusion er, at vi opfatter os selv som moralske, men at vi forskyder vores moral afhængig af situation og hvilken type affald vi står med.

5. Løsningen består i at arbejde med normerne i konkrete arenaer og affaldsregimer

Gader, parker, "bagscener", lagerpladser, biografer, stadion, haller osv. Her er der behov for en klar deklaration af rettigheder og pligter hos brugerne. Og i forhold til nogle affaldsarenaer, vil kommunikationen specielt skulle rette sig mod bestemte målgrupper. Blandt de oplagte indsatser er:

- Rygere som smider cigaretskodder. Et problem, der er blevet betydeligt forværret som følge af den ny rygelov.
- Brugere af gratisaviser. De bliver i høj grad efterladt og skaber store mængder af affald i og omkring stationer og trafikknudepunkter.
- Udenlandske dåser – især i Sønderjylland. Et alvorligt problem som på nuværende tidspunkt savner en løsning.
- Grilladfærd. Især i parker og på stranden. Et problem som også vil skulle håndteres forskelligt omkring storbyer og fx på Vestkysten.
- Fastfoodemballage. Her ligger der interessante potentialer i at udvikle nye typer af partnerskaber med producenter og butiksejere

6. Løsningen består i at arbejde med danskernes viden om bestemte typer af affald

Vi kan konstatere betydelige "videnhuller" omkring konkrete typer af affald. Et par eksempler:

- Det er meget dyrt for kommunerne at samle tyggegummi op, selvom det kun er et lille stykke affald.
- Organisk affald er langt fra nedbrydeligt. Ispinde er laminerede, filtre fra cigaretter går ikke bare i opløsning, når det regner, hundelorte i sorte plastikposer ligger lige så længe som andet plastikaffald osv.
- Kapsler og plastik gør skade i naturen og overfor dyrelivet.

Her er der behov for faktakommunikation for at fjerne den uklarehed, som får mange til at "forhandle" sig til, at det er i orden at smide affald.

7. Vi har fået bekræftet den såkaldte "Broken Window Theory"

Teorien går helt enkelt ud på, at svineri genererer mere svineri. Områder, som har en høj renholdningsstandard, er mindre udsat for henkastet affald end områder med lav renholdningsstandard. Problemet med henkastet affald kan derfor ikke løses uden en effektiv indsamling af affald.

Kommunerne efterspørger mere viden om, hvor og hvordan det vil være mest hensigtsmæssigt at samle affald ind. Der er behov for at få delt viden og erfaring om de mest effektive affaldsløsninger. Og den fysiske indretning, fx hjørner, fordybninger og "aflukker", har også stor indflydelse på mængderne af affald.

8. Vi skal præsentere løsninger, der understøtter handling

Både borgere og kommuner efterspørger en mere koordineret indsats og redskaber, som kan hjælpe dem videre. Det handler om kommunikation, metoder og værktøjer, der

gør det lettere at ændre adfærd, eller som ansporer os til det i dagligdagen. Der er behov for initiativer, som hjælper med at "vise os vejen" i hverdagen. Analysen bekræfter, at der skal såkaldt handlingskommunikation til, hvis vi skal få store grupper i befolkningen til faktisk at ændre adfærd.

9. Hold Danmark Rent kan være et hovedelement i en fremtidig løsningsstrategi

Der skal en langsigtet og flerstrengt strategi til, hvis kurven for omfanget af henkastet affald i Danmark skal knækkes. Og der skal sikres ressourcer til andet og mere end oplysningskampagner, hvis arbejdet skal lykkes.

Der bør arbejdes for at etablere en selvstændig organisation, som har midler og kompetencer til at koordinere indsatsen i Danmark mod henkastet affald. Det vil være nærliggende at kalde organisationen for Hold Danmark Rent.

DEL 1: OMFANG OG OMKOSTNINGER

2. Mængder

Emballager udgør hovedparten af det henkastede affald i Danmark. Den samlede emballagemængde har været stagnerende på omkring 945.000 ton om året. Det svarer til, at hver dansker "bruger" ca. 175 kg emballage om året. Engangsemballage udgør til gengæld en større andel af forbruget. Ikke mindst fordi vi i stigende grad køber vores drikkevarer i engangsemballage (fx dåser) frem for de tungere, men genpåfyldelige flasker.

Mængden af henkastet affald udgør et betydeligt problem. Og det er i stigning. Det er alle aktører enige om. Der findes i dag ikke en fælles metode til at opgøre henkastet affald. Konsekvensen er, at de mængdeopgørelser, der findes, er få og spredte. Mængden af henkastet affald i byer, langs vejene og i naturen skal tælles i titusinder af ton. Desværre er det på nuværende tidspunkt ikke muligt at komme med et metodisk troværdigt bud på de samlede mængder.

2.1. Affaldsmængderne stiger

Ifølge Miljøstyrelsens affaldsstatistik producerede danskerne godt 14 mio. ton affald i 2005. Det er ca. 6 % mere end i 2004 og ca. 22 % mere end i 1994.

Affaldsstatistikken måler ikke mængden af henkastet affald selvstændigt, men største-parten indgår ifølge Miljøstyrelsen i kategorien "affald fra husholdninger".

Mængden af husholdningsaffald var i 2005 3,3 mio. ton. Det er 5 % mere end i 2004 og 23 % mere end i 1994 (Miljøstyrelsen, 2006c).

Fald i emballageforbrug, men stigning i brug af engangsemballage

Mængden af emballageaffald er interessant, da det er en af de affaldstyper, der forekommer hyppigt ved affaldsindsamlinger og oprydning.

I 2004 var emballageforbruget i Danmark på 946.365 ton. Det svarer til ca. 7 % af den samlede danske affaldsproduktion i 2004. Og det svarer til, at hver dansker bruger ca. 175 kg emballage om året.

Kortlægningen omfatter primært engangsemballager. Hvis den også omfattede genpåfyldelige emballager som øl- og sodavandsflasker ville emballageforbruget være ca. dobbelt så stort.

Emballageforbruget steg med ca. 36 % mellem 1994 og 2001 til 985.000 ton. Herefter er det faldet en smule hvert år.

61 % af emballagen er salgsemballager, og 38 % er transportemballager. Pap og papir er det største emballagemateriale og udgør 52 % af den samlede mængde. Herefter kommer plast, træ, metal og tekstil.

Vores fødevarer og drikkevarer er den suverænt største emballageforbrugende varegruppe. Over 60 % af emballagen bruges til denne varegruppe. 24 % bruges på drikkevarer.

Knap halvdelen af den samlede mængde emballageaffald bortskaffes fra husholdningerne. (Miljøstyrelsen, 2006b).

Mængden af engangsemballage stiger

Dansk Retursystem modtager anmeldelse om 40-50 nye produkter i engangsemballage om ugen, og andelen stiger stærkt.

	2003	2004	2005	2006	2007
Engangsemballagers andel af samlet salg (%)	4	8	15	23	33 (primo 2007)
Antal engangsemballager solgt i DK (mio. stk.)	69	118	226	350	-

Kilde: Videncenter for affald, 2006b

1,5 mia. tomme emballager returneres

I 2006 nåede salget af øl og sodavand i Danmark op på ca. 1,6 mia. enheder.

I 2006 afleverede de danske forbrugere omkring 1,45 milliarder tomme emballager fra øl- og læskedrikke. I 2007 forventes knap 1,5 milliarder.

I 2006 er den gennemsnitlige returprocent for engangsemballage i Danmark beregnet til 86 %. Returprocenten for genbrugsflasker ligger tæt på 100 % (Dansk Retursystem, 2007a).

Det betyder også, at mindst 210 mio. enheder aldrig afleveres via retursystemet.

2.2. Begrænset viden om de samlede mængder henkastet affald

De nationale affaldsdata omfatter ikke mængden af henkastet affald.

Den eksisterende viden på området er præget af mange ukoordinerede lokale indsamlinger og opgørelser.

Fra en undersøgelse blandt landets kommuner (Operate 2007, Kommunernes vurderinger) fremgår det, at kun et fåtal af kommunerne opgør henkastet affald. Opgørelsesmetoderne er forskellige, og der anvendes ikke en fælles definition af det affald, der medregnes.

Århus Kommune er fx en af de kommuner, der opgør henkastet affald mest systematisk: Der blev i 2006 opsamlet ca. 11 ton henkastet affald i kommunens parker, skove og gaderabatter, mens der blev opsamlet ca. 300 ton på vejarealer. De 300 ton inkluderer dog også opfej af fx grus og blade. Derfor vil mængden af henkastet affald på vejarealerne være væsentligt mindre, end den her opgivne mængde. Og det vil være vanskeligt at bruge data til at give et præcist bud på omfanget af *henkastet affald*.

2.3. Indsamlinger indikerer store mængder henkastet affald

Den bedste indikation af mængden af henkastet affald i Danmark fås ved at se på Danmarks Naturfredningsforenings landsindsamling af affald. Indsamlingen er på tre år blevet en stor succes målt på antal deltagere, medieomtale og sponsorer. Og mængden af indsamlet affald er steget fra 22 ton i 2005 til 187 ton i 2007.

Meget store mængder affald

I 2005 var omkring 2.400 personer ude at samle affald. De fandt samlet 22 ton affald, 25.000 dåser og 3.500 plastflasker.

I 2006 deltog i alt 5.030 personer i affaldsindsamlingen. Derudover havde 20.621 skolebørn meldt sig til skoleindsamlingen. De fandt samlet 71 ton affald, 87.198 dåser og 20.031 plastflasker.

I 2007 deltog i alt 10.331 personer i den store landsindsamling søndag den 15. april 2007. Indsatsen blev organiseret via 90 DN-lokalafdelinger og 1.593 private grupper. 21.921 skolebørn deltog i den opfølgende skoleindsamling den 18.-20. april. Resultatet af indsamlingen i 2007 var 187 ton affald og 177.489 dåser. Antallet af plastflasker blev ikke opgjort.

Den store stigning i det indsamlede affald fra 2005 til 2007 siger først og fremmest noget om, at flere deltog i indsamlingen. Det afgørende er dog, at de indsamlede mængder meget tydeligt dokumenter er, at der findes store mængder henkastet affald, når man på få timer en tilfældig dag kan indsamle så meget affald.

Stort problem i hele landet

Danmarks Naturfredningsforenings affaldsindsamling viser, at henkastet affald er et stort problem i hele landet, og at der ikke er nævneværdige geografiske forskelle på mængden af indsamlet affald pr. borger.

Indsamlingen bekræfter dog, at der er et særligt stort problem med pantløse dåser i de sønderjyske kommuner.

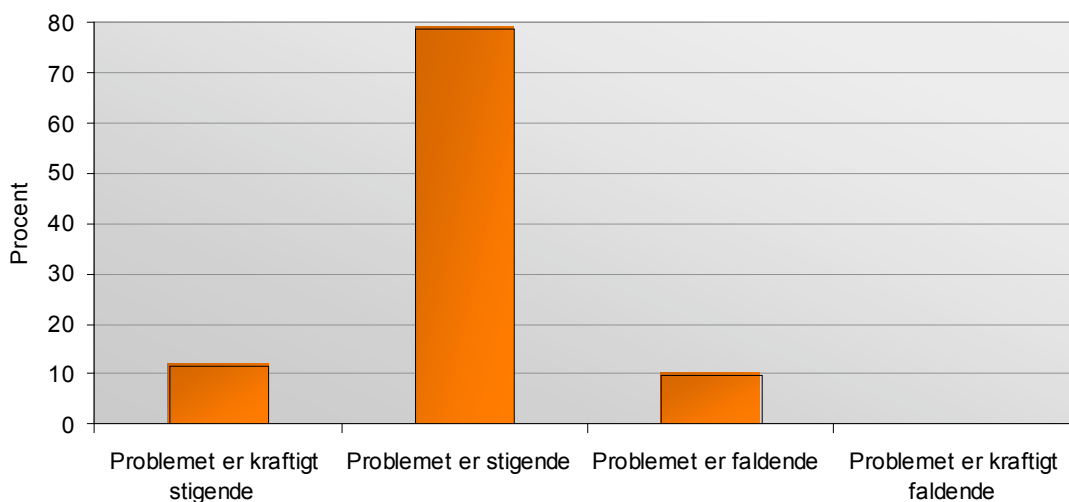
2.4. Problemet er steget de seneste 5 år

Adspurgt om, hvordan problemet med henkastet affald har udviklet sig de seneste 5 år, svarer over 80 % af kommunerne, at de oplever en stigning (Operate 2007, Kommunernes vurderinger). 10 % af kommunerne anser problemet for at være kraftigt stigende.

Under 10 % af kommunerne anser problemet for at være faldende, og ingen mener, at det er faldet kraftigt.

Problemet udvikling de seneste 5 år

- Hvordan oplever du, at problemet med henkastet affald har udviklet sig de seneste 5 år?

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af kommunernes vurderinger

Kommunerne oplever også, at problemet er stigende i alle affaldsarenaer. De største stigninger opleves i bykommunerne.

Oplevelsen af, at problemet er stort og stigende, styrkes af mediernes dækning af henkastet affald de senere år. "Store og generende problemer med henkastet affald", går således igen som vinkling og tema i en stor del af artiklerne (Operate 2007, Mediedækning).

2.5. Byerne bruger flest penge på oprydning

Erfaringen fra Sverige er, at problemet med og udgifterne til henkastet affald er størst i storbyerne. Skräppapporten fra 2005 viste, at Stockholm Kommune og Malmø Kommune havde udgifter til indsamling af henkastet affald på henholdsvis 92 mio. SEK og 36 mio. SEK. De stod således alene for over en tredjedel af de 290 kommuners udgifter til henkastet affald (Håll Sverige Rent, 2005a). En undersøgelse fra Stockholm i 2004 viste desuden, at byens indbyggere pegede på henkastet affald som det største miljøproblem.

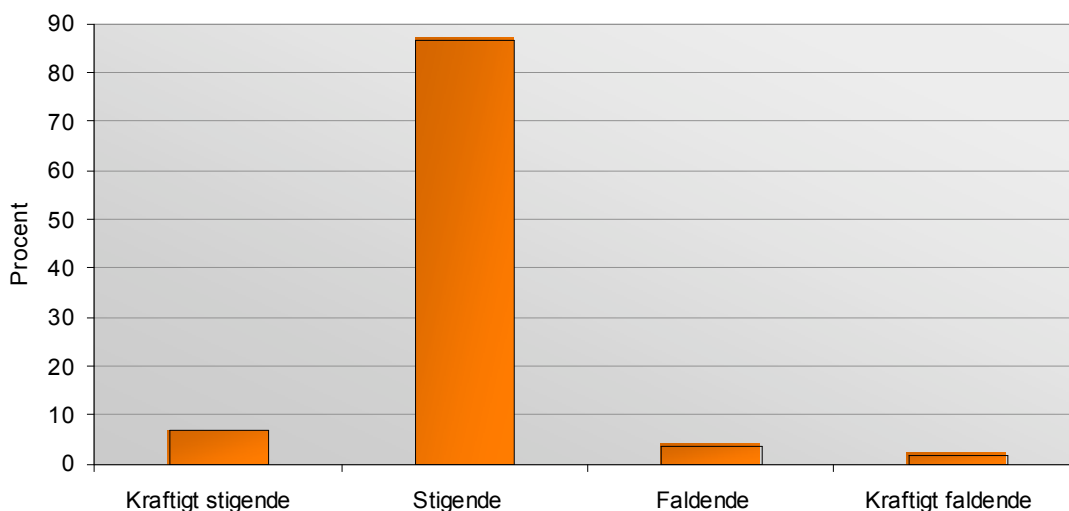
Og kommunerne prioriterer henkastet affald højere

9 ud af 10 danske kommuner har stigende politisk fokus på henkastet affald. Den politiske bevågenhed stiger mest i bykommunerne.

88 % af kommunerne giver udtryk for, at de bruger flere eller mange flere midler på fjernelse af henkastet affald end for 5 år siden.

Den politiske bevågenhed

- Hvordan er den politiske bevågenhed om problemet med henkastet affald i din kommune?

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af kommunernes vurderinger

Hver fjerde af de deltagende kommuner har ikke svaret på spørgsmålet om den politiske bevågenhed. Det kan være udtryk for, at problematikken i mindre omfang bliver behandlet på det politiske niveau end på de administrative. Undersøgelsen har været foretaget blandt de tekniske chefer/miljøcheferne i landets kommuner. På det administrative niveau er der meget få "ved ikke"-besvarelser, hvad angår holdningen til håndtering af henkastet affald.

2.6. Stigende problemer med affald på landet

Analyseinstituttet Aspecto gennemførte i juli-august 2007 en websurvey for Dansk Landbrug blandt 1.656 aktive medlemmer af Dansk Landbrug.

Undersøgelsen viser, at næsten halvdelen af landbrugene udsættes for affaldsproblemer, jf. nedenstående tabel 1. Affaldsproblemet består oftest af henkastet affald, men 14 pct. af brugene også er plaget af de større aflæsninger. 17 pct. af brugene må ligeledes stå model til andre typer af affald (bilvrug og lign.).

	Brug med Affalds- problemer	Affaldstype			Problemets hyppighed			
		Henkastet affald	Aflæsset affald	Andet	Dagligt	Ugentligt	Månedligt	Årligt
I alt	47	96	14	17	20	51	23	6
<i>Landsdele:</i>								
Øerne	50	98	15	18	20	46	30	5
Jylland	46	95	14	16	20	54	19	7
<i>Brugstype:</i>								
Kvægbrug	57	99	16	12	22	61	12	5
Svinebrug	40	97	15	14	27	49	21	3
Planteavls- brug	46	95	14	18	17	48	28	6

Tabel 1: Bedrifter med affaldsproblemer. Alle bedrifter = 100 pct.

Omkring hver tredje landmand finder, at affaldsproblemet er blevet større, end det var for fem år siden, jf. nedenstående tabel 2. Stort set resten af landmændene finder, at problemet er uændret. Det er således næsten ingen landmænd, der oplever, at affaldsproblemet er blevet mindre. En tilsvarende tendens kan spores på landsdele og på brugstyper. Dog er der en større andel af kvægbrugene, som erfarer, at problemet er blevet større.

	I alt	Landsdele		Brugstyper		
		Øerne	Jylland	Kvæg- brug	Svine- brug	Plante- avlsbrug
<i>Alle bedrifter</i>						
Problemet er blevet større	35	31	37	44	35	34
Problemet er uændret	63	66	61	55	62	64
Problemet er blevet mindre	2	3	2	1	3	2
<i>Bedrifter som har affaldsproblemer</i>						
Problemet er blevet større	56	52	57	57	59	55
Problemet er uændret	43	47	41	42	38	43
Problemet er blevet mindre	2	2	2	1	2	2

Tabel 2: Udviklingen i affaldsproblemets omfang inden for de seneste 5 år. Alle bedrifter = 100 pct.

Fokuseres der alene på bedrifter med affaldsproblemer, er det godt halvdelen af bedrifterne, som finder, at affaldsproblemet er øget inden for de seneste 5 år. Blandt disse bedrifter er det kun en forsvindende del, som oplever, at problemet er blevet mindre.

2.7. Store problemer ved den tyske grænse

Sønderjyllands Amt alene indsamlede 585 ton henkastet affald 2005. Det udgør 1/5 del af alt det henkastede affald, som alle de 14 daværende amter indsamlede på et år. (Videncenter for affald, 2006a).

91 % af kommunerne i Region Syddanmark (Operate 2007, Kommunernes vurderinger) oplever problemet med henkastet affald som stort eller meget stort. Det er signifikant højere end gennemsnittet af danske kommuner (61 %). Forskellen hænger formentlig sammen med grænsehandlen. Sønderborg Kommune giver eksempelvis udtryk for, at problemet er meget stort – og at det er stigende.

Dansk Retursystem vurderer, at problemet med manglende returnering af dåser er størst i områder med grænsehandel.

Masser af tyske dåser i naturen

Skatteministeriet forventede i 2006, at danskerne ville købe for 825 mio. kr. dåser i Tyskland, svarende til 400 mio. dåser. Ved Danmarks Naturfredningsforenings landsindsamling af affald i 2007 blev der indsamlet 158.811 dåser uden pant, og det totale antal henkastede dåser må forventes at være mange gange større.

Pantens positive effekt bekræftes af, at hele 93 % af de indsamlede dåser i Danmarks Naturfredningsforenings affaldsindsamling 2007 var dåser uden pant (Danmarks Naturfredningsforening, 2007a).

3. Affaldstyper

Det er mange forskellige affaldstyper, der henkastes i byerne og i naturen. De ting som findes i størst antal i byen er cigaretskodder og forskellige former for emballage til føde- og drikkevarer. På strandene er små plasticstykker den hyppigst forekommende affaldstype. I takt med en stigende mængde plastic- og metalemballage vil miljøproblemet, selv med samme affaldsmængde, blive større, da nedbrydningstiderne er meget længere for disse materialer.

3.1. Byerne plages af cigaretskodder, papiraffald og drikkevareemballage

En optælling af henkastet affald i udvalgte gader i Københavns Kommune i maj 2007 viser hvilke affaldstyper, der er de hyppigst forekommende i større danske byer. Tyggegummi er ikke medtaget.

Affaldstype	Antal
Cigaretskodder	12.187
Papiraffald	1.318
Kapsler	520
Drikkekrus	124
Glas	112
Frugt	110
Dåser	55
Hundelorte	22
Fastfood emballage	19
Bygningsaffald	16
Pizzabakker	1
Andet	246
Total	14.731

Kilde: Berlingske Tidende, 2007.

Billedet ser anderledes ud, når kommunerne bliver spurgt, hvad der giver dem størst problemer (Operate 2007, Kommunernes vurderinger).

Her svarer flest (65 %), at affald fra fast-foodindustrien giver de største problemer. Cigarettskodder er også et stort problem, siger mere end 60 % af kommunerne. En af forklaringerne er, at cigaretskodder i områder med brosten eller lignende belægning giver store problemer i forhold til renholdningen. Man kan nemlig ikke suge skodderne op – uden også at fjerne gruset mellem stenene.

Kommunernes vurdering af, hvilket affald der er værst, knytter sig forståeligt nok til det fysiske besvær og de økonomiske omkostninger med at håndtere det.

3.2. Tobaks- og fødevarerproducenter sætter uheldigt præg på omgivelserne

I Danmark er der ikke foretaget undersøgelser af, hvilke varemærker der lægger navn til det henkastede affald. Men i Sverige har foreningen Håll Sverige Rent registreret hvilke varemærker, der forekommer hyppigst i en række affaldsindsamlinger i Stockholm. I 2006 så den upopulære hitliste således ud:

1. Philip Morris (tobak)
2. GB Glace (is)
3. Swedish Match (tobak, tændstikker)
4. Cloetta/Fazer (slik)
5. Coca-Cola Company & McDonald's (fastfood)
6. Masterfoods (diverse fødevarer)
7. House of Prince (tobak)
8. 7-Eleven (brød, fastfood mv.)
9. Marabou/Kraft (slik)

Philip Morris, som producerer Marlboro cigaretterne, står for 14,5 % af det registrerede varemærke-affald og er dermed klart den største kilde til problemet. De øvrige mærkevarener lægger hver især navn til mellem 3 og 8 % af det registrerede affald. Samlet set står tobaksproducenterne for ca. en 1/4 af det registrerede affald.

I Danmark vil det sandsynligvis også være tobaks- og fødevarerproducenter, der lægger navn til det henkastede affald, men navnene vil være nogle andre eller have en anden rækkefølge i forhold til den svenske liste.

Flere aviser "på gaden"

Gratisavisernes indtog har sat sit tydelige præg på bybilledet, hvor de ofte ses smidt på gaden og i den offentlige transport. I 2006 blev der hver dag trykt næsten 2 millioner trafik- og gratisaviser. En del af dem bliver efterfølgende til affald i busser, i toget og på gader (Videncenter for affald, 2006c).

DSB vurderede i 2005, at der i alt blev udleveret 2.400 ton trafikaviser i S-togene i Stor-københavn. S-togene genanvendte ca. 535 ton brugte gratisaviser, mens ca. 275 ton blev til affald på stationerne. Der er således 1.600 ton, som forsvinder fx via skraldebeholdere på offentlige gader, som tages med hjem eller ender som henkastet affald. (Vi-

dencenter for affald, 2006b). DSB har de senere år gennemført forsøg med opstilling af særlige papircontainere til gratisaviser. Og i S-togene bliver passagererne via højtalerne gjort opmærksom på, at aviserne er affald, som passagererne har et ansvar for selv at tage med sig. Der er positive erfaringer med de to tiltag.

3.3. Mest plasticaffald på stranden

OSPAR-Kommisionen gennemførte i perioden 2001-2006 et pilotprojekt, hvor der blev indsamlet marint affald på strande i ni forskellige lande omkring Nordøst Atlanten.

I undersøgelsen blev der foretaget 609 indsamlinger over 100 meter strækninger på 51 strande og 335 indsamlinger over 1 km strækninger på 31 strande. I Danmark blev der foretaget 20 indsamlinger og registreringer af affald over 100 meter strækninger på fire strande: Hvide Sande, Skagen og to strande på Færøerne.

De fem største affaldskilder på stranden er: 1) Fiskeri, 2) affald fra skibe, 3) afløbsaffald, 4) affald fra skibe og offshore-virksomhed (relateret til driften) og 5) turisme og rekreative aktiviteter.

- Der blev gennemsnitligt fundet 542 stk. affald pr. 100 meter.
- På 1 km strækningerne blev der gennemsnitligt registreret 67 store affaldsgenstande (>50 cm).
- De mest talrige affaldsgenstande er små plasticstykker (28 %) og små stykker reb, liner og net (14 %). De mest talrige store affaldsgenstande (>50 cm) er træ (19 %) og store stykker reb, liner og net (18 %).
- 75 % af alt affald på 100 m-strækningerne består af ikke nedbrydeligt plastic og/eller polystyren.

Meget strandaffald på vestkysten

Skagen Nordstrand er en af de danske strande, der var med i OSPARS store undersøgelse. Ved fire observationstilfælde i 2006 optalte man 2.199 stykker affald fra skibstrafik, offshore-aktiviteter og besøgende på strandene på en enkelt 100 meter-strækning (se tabel nedenfor). Cigaretskod var ikke omfattet af optællingen.

Vestkysten har kraftigt opskyl af fiskeri-, marine- og kabysaffald, og det udgør op mod 90 % af Frederikshavns Kommunes indsamlede affald.

Affaldsgenstand	Antal
Polystyren/plast (1.994 stk.)	
Plastbeholdere til 4/6-pack (øl, sodavand, yoghurt mv.)	2
Små plastposer, fx fryseposer	11
Plastflasker, dunke og beholdere til drikke- og fødevarer, rengøringsmidler, kosmetik mv.	40
Kapsler og låg	203
Engangslightere	11

Penne	4
Kamme/hårbørster	8
Poser fra slik, chips samt pinde fra slikkepinde og is	24
Legetøj	2
Bægere	6
Bestik, bakker og sugerør	33
Plastsække fra dyrefoder eller kunstgødning	1
Arbejdshandsker og fiskesnøre	2
Reb og net < 50 cm	491
Reb og net > 50 cm	114
Fiskekasser	1
Små plasticrør med væske indeni (brugt som lyssignaler til søs)	2
Plastspande	1
Plastremme og bånd	51
Sikkerhedshjelme	1
Plastfilm	1
Hylstre fra jagtpatroner	20
Sko og sandaler	1
Plast-/flamingostykker < 50 cm	932
Plast-/flamingostykker > 50 cm	25
Gummi (24 stk.)	
Balloner	7
Støvler	1
Handsker (husholdningshandsker)	6
Tekstiler (2 stk.)	
Reb, snøre af bånd	1
Beklædningsgenstande	1
Papir, pap og karton (23 stk.)	
Emballager som fx mælke- og juicekartoner	17
Bægere	2
Cigaretpakker	4
Forarbejdet træ (107 stk.)	
Træstykker < 50 cm	80
Træstykker > 50 cm	27
Metal (14 stk.)	
Sprayflasker	6

Øl og sodavandsdåser	7
Kapsler fra flasker og dåser	1
Glas (17 stk.)	
Hele flasker	8
Elpærer og lysstofrør	9
Porcelæn og keramik (17 stk.)	
Mursten	16
Byggematerialer, fliser, kakler	1
Hygiejneaffald (15 stk.)	
Tamponer og indføringshylstre fra tamponer	12
Duftafgivere til toiletkummer	3
Medicinsk affald (3 stk.)	
Æsker, rør og andre medicinemballage	1
Sprøjter	2
Total	2.199

Tabel: Indsamlet affald på afgrænset 100 m strækning på Skagen Nordstrand i 2006.

Stor forskel på affaldstyper på forskellige strande

På Tisvildeleje Strand har "Den frivillige strandrensningspatrulje" i flere år arbejdet for at renholde området for henkastet affald. Indsamlingsdata herfra viser, at affaldstyperne bærer mere præg af "byaffald" som drikke- og fødevareremballage, aviser og cigaretskod.

Det renholdte kystområde er 12 km langt og indtil 2 km bredt. I perioden november 2004 til oktober 2005 blev der indsamlet 63.700 stk. affald. Herunder:

- Hundredvis af glasemballage og glasskår
- Tusindvis af plastposer, engangsservice og filtercigaretskod
- Tusindvis af aviser, ugeblade, papæsker, servietter og fyrværkerrester
- Snesevis af grillbakker og hundredvis af ølkapsler
- Snesevis af storskraldsgenstande som brædder, træpaller, bildæk, parasoller og vragdele.

3.4. Landmænd og skovejere er plaget af aflæsset affald

Der findes kun begrænset viden om omfanget af problemet med bevidst aflæsning af store mængder affald, men meget tyder på, at Danmark også her har et omfattende problem, som der bør sættes ind overfor.

Går ud over mere end hver 7. landmand

Som nævnt tidligere er 14 % af landbrugene i Danmark plaget af problemer med aflæsset affald, og 17% er andre typer af affald, fx dækker over bilvrag (Dansk Landbrug 2007).

Af opklarede sager handler flest om aflæsning i skovene

I 2003 – 2004 blev kun 33 forskellige sager om aflæsset affald ført til doms. Det fremgår af en analyse af samtlige knap 250 sager om overtrædelse af miljøbeskyttelsesloven, naturbeskyttelsesloven og planloven i de to år (Miljøstyrelsen, 2005b).

Det aflæsedede affald deles op i tre grupper:

- Henkastning i skov
- Henkastning på P-pladser
- Henkastning uden for modtagestation, fordi denne har lukket.

Over halvdelen af sagerne (18) vedrører aflæsning af affald i skov. I alle tilfælde er der tale om affald, der er kørt til stedet og af et omfang, så det ikke kunne være båret af én person.

En af undersøgelsens vigtigste konklusioner er, at det er meget få sager som føres til doms. Og endnu få sager som fører til en virkelig mærkbar straf.

Det har ikke været muligt at finde samlede opgørelser over antallet af større aflæsninger. Det er dog vurderingen fra både Dansk Landbrug, Skovforeningen, Friluftsrådet og Danmarks Naturfredningsforening, at problemet er langt større, end antallet af førte sager indikerer.

Aflæsset affald dækker over mange forskellige affaldstyper

I forbindelse med Danmarks Naturfredningsforenings affaldsindsamling i 2007 indtastede deltagerne oplysninger om de fundne genstande via nettet, og her var der talrige eksempler på aflæsset affald, herunder:

- Bildele (bildæk, instrumentbræt, bilrude, bilsæde mv.)
- Byggeaffald (tagplader, rockwool, mursten, tagrender, fliser mv.)
- Haveaffald
- Cykler
- Avisbundter
- Indkøbsvogne
- Madrasser
- Telefonpæle
- Fiskekasser af plast
- Møbler
- Hvidevarer.

3.5. Så længe ligger affaldet i naturen

Institut for Miljøvurdering beskrev i 2003, at affald smidt i naturen har følgende levetider (Institut for Miljøvurdering, 2003):

Skrald	Levetid
Appelsin- og bananskræller	2-5 uger
Cigaretskod uden filter	3 måneder
Bomuldsklæde	1-5 måneder
Aviser	3-12 måneder
Cigaretpakke uden cellofan	1 år
Cigaretfilter	1-5 år
Sokker og vanter af uld	1-5 år
Tyggegummi	5 år
Malet træ	13 år
Materialer af nylon	30-40 år
Skosåler	50-80 år
Aluminiumsdåser	10-500 år
Plasticposer	100-1000 år
Plastic 6-pack låg	450 år
Glasflasker	4.000-1 mio. år

4. Økonomiske omkostninger

Som med omfanget, findes der ingen samlede opgørelser over omkostninger forbundet med henkastet affald. Der findes tilstrækkeligt med delvise opgørelser til at slå fast, at omkostningerne er betydelige og i størrelsesordenen flere hundrede mio. årligt. Men det er hverken muligt at give et troværdigt eller et præcist bud på samfundets samlede årlige omkostninger.

En af udfordringerne består i, at henkastet affald har "mange ejere". For at gøre billedet endnu mere komplekst er "ejerskabet" i forbindelse med strukturreformen, blevet flyttet rundt fra de tidligere amter til bl.a. kommunerne og Vejdirektoratet.

Affaldsarena	Ansvarlig for oprydning
Gader, kommunale veje, pladser, parker og strande.	Kommunen
Statsveje	Vejdirektoratet
Statsskove	Skov- og Naturstyrelsen
Private skove	Skovejeren
Det åbne land	Jordejerne (typisk landmænd)
Private arealer	Grundejeren

Hertil kommer, at de private jord- og grundejere har ansvaret for at rydde op på deres egne ejendomme. På det private område findes der ingen opgørelser over udgifter til oprydning af henkastet affald. Det gælder for så vidt også inden for både landbruget og hos de private skovejere.

I det følgende gengives en række af de delvise eller områdespecifikke opgørelser, som findes.

4.1. Kommunernes omkostninger til oprydning af henkastet og aflæst affald

Århus Kommune har oplyst, at de brugte skønsmæssigt 3,1 mio. kr. til opsamling af affald i kommunens parker, skove og gaderabatter i 2006. Derudover bruger kommunen skønsmæssigt 7,5 mio. kr. årligt på opsamling af affald på vejarealerne.

Helsingør Kommune oplyser, at de bruger 500.000 kr. årligt på at rydde op efter folk ved glas- og papircontainere. Hertil kommer udgifter til indsamling/oprydning af affald langs veje, i byer, i parker og andre kommunale grønne arealer, som koster kommunen ca. 3,4 mio. kr.

Udgifter i Randers og Aalborg

Randers Kommune brugte i 2006 omkring 7,5 mio. kroner om året på at holde veje, fortove og pladser rene.

Aalborg Kommune brugte i 2005 7-8 mio. kr. på at holde byen ren.

Kilder: Randers Amtsavis, 2006 og JP-Århus, 2005.

Kommune	Udgift (mio. kr.) i 2006	Udgift pr. borger (kr.)
Århus	10,6	36
Helsingør	3,9	64
Total/Gennemsnit	14,5	41

Note: De store udsving i tallene pr. indbygger skyldes delvist forskellige opgørelsesmetoder. I nogle tilfælde vil udgiften fx også omfatte tømning af skraldespande eller opfej af sand på vejene. Det kan også skyldes forskellige affaldsbelastninger, fx at Helsingør har en stor græsehandel.

4.2. Høje omkostninger til oprydning langs veje og i naturen

Videncenter for affald foretog i januar 2005 en rundringning til Vejdirektoratet, Skov- og Naturstyrelsen og amterne for at finde ud af, om det var muligt at få en opgørelse over, hvor meget affald de pågældende myndigheder samler sammen i naturen.

Videncenter for affald konstaterer også, at opgørelsesmetoderne er vidt forskellige eller helt fraværende. Fx er renholdelse af veje og vejsideanlæg ofte udliciteret til private firmaer, som ikke er blevet bedt om at melde tilbage om, hvor store mængder de samler ind. De fleste amter opgjorde dog de samlede udgifter til renhold af veje.

Videncenter for affald kommer med mange forbehold frem til, at der bliver smidt godt og vel 500 kg affald pr. km pr. år på de danske stats- og landeveje. Videncenteret anslår den samlede mængde nyt affald langs vejene til at være knap 5.000 ton om året.

De samlede offentlige udgifter (statslige og kommunale myndigheder) til oprydning langs vejene opgøres til 50,7 mio. kr. om året eller 4-5.000 kr. pr. km pr. år. Heraf udgør Vejdirektoratets udgift 30 mio. kr.

Videncentrets vurdering må betragtes som et meget groft skøn over problemets omfang, bl.a. fordi tallene også omfatter tømning af skraldespande, rengøring af borde og bænke på rasteplasser mv. Til gengæld omfatter tallene ikke henkastet affald i skove, på strande, på landbrugsarealer og i byernes gader og parker (Videncenter for affald, 2005).

I Fyns Amt brugte man godt to millioner kroner om året på at gøre rent efter bilister, der stiller affald på rasteplasser eller smider det ud af vinduet. I 2004 blev det til 157 ton (24 timer, 2006).

4.3. Mangelfulde opgørelser på skovområdet

Skov- og Naturstyrelsens udgifter til oprydning i skove og på strande opgøres til at være på 10-15 mio. kr. om året (ifølge Videncenter for affalds rundringning).

Ifølge Skovforeningen udbetaler Skov- og Naturstyrelsen årligt ca. 250.000 – 400.000 kr. i erstatning til de private skovejere for deres problemer med henkastet affald. Foreningen vurderer, at erstatningerne ikke står mål med skovejernes udgifter. Erstatningsordningen blev i sin tid indført som en del af aftalen med skovejerne om at tillade offentligheden adgang til de private skove.

4.4. Store omkostninger i Sverige

I Sverige har foreningen Håll Sverige Rent gjort et forsøg på at opgøre de samlede offentlige udgifter til oprydning af henkastet affald. De kommer frem til, at henkastet affald kostede de svenske skatteydere 377 mio. SEK i 2003 (Håll Sverige Rent, 2005a).

Undersøgelsen blev lavet ud fra stikprøver i 19 kommuner, der skulle besvare spørgsmålet "hvad kostede henkastet affald jeres kommune i 2003?". Kommunerne var udvalgt fra tre grupper og blev herefter summeret op i forhold til indbyggertal:

1. Landets største kommuner (Stockholm, Göteborg og Malmø)
2. Store kommuner (39 kommuner med 50.000 - 270.000 indbyggere)
3. Små kommuner (248 kommuner med under 50.000 indbyggere)

Resultatet fra generaliseringen af kommunerne blev lagt sammen med det svenske Vejdirektorats udgifter til oprydning på veje. Resultatet må betegnes som et kvalificeret skøn.

Ifølge Uppsala Kommune koster det 20 øre (SEK) at tømme et stykke papir fra en skraldespand, mens det koster 3,40 SEK at samle det op fra gaden (Håll Sverige Rent, 2007a).

5. Natur- og miljøeffekter

Henkastet affald kan påvirke naturen og miljøet negativt på en række forskellige måder.

- Det kan skade dyr, fx når dyr forveksler affaldet med føde, eller når dyr fanges i plasticposer og kvæles.
- Det kan skade miljøet, fx når plastik afgiver kemiske stoffer i havmiljøet, eller når miljøfarligt affald som batterier henkastes i naturen.
- Det er en tabt ressource. Når flasker, dåser og aviser mv. smides i naturen, kommer de ikke ind i genanvendelses kredsløbet.

Der findes ingen samlede opgørelser over natur- og miljøeffekterne af henkastet affald.

6. Samlet opgørelse over omfang og omkostninger

I nedenstående skema gives et samlet overblik over de data, som i denne analyse er brugt til at belyse, hvor meget affald der henkastes i Danmark, og hvad det koster den offentlige sektor. Data i tabellen nedenfor stammer typisk fra årene 2005 og 2006, og er i øvrigt omtalt med kildeanvisning tidligere i teksten.

	Omfang	Årlige omkostninger
Kommuner		
Århus Kommune	<ul style="list-style-type: none"> • 11 ton i parker og gaderabatter • 300 ton på vejarealer (vejopfej inkl. sand mv.) 	• 10,6 mio. kr.
Helsingør Kommune		• 3,9 mio. kr.
Randers Kommune*		• 7,5 mio. kr.
Aalborg Kommune*		• 7-8 mio. kr.
Vejdirektoratet (inkl. tidligere amtsveje)	<ul style="list-style-type: none"> • 4.887,5 ton • 500 kg affald pr. km 	<ul style="list-style-type: none"> • 50,7 mio. kr. • 4-5.000 kr. pr. km
Tidligere Fyns Amt	• 157 ton	• ca. 2 mio. kr.
Skov- og Naturstyrelsen		• 10-15 mio. kr.
Erstatninger til private skovejere		• 250.000-400.000 kr.
Landbruget	<ul style="list-style-type: none"> • 47 % af landbrugene har problemer med henkastet affald • 56 % af disse mener, at problemet er blevet større 	
DN's affaldsindsamling	<ul style="list-style-type: none"> • 22 ton i 2005 • 71 ton i 2006 • 187 ton i 2007 	

* Data fra Randers og Aalborg kommuner fra artikler i pressen.

6.1. Henkastet affald er dyrt for samfundet

Det offentlige Danmarks omkostninger til håndtering af henkastet affald er betydelige. Alene de fire kommuner, der opgør deres direkte omkostninger, bruger mere end 25 mio. kr. om året på henkastet affald.

Læg hertil omkostningerne på vejene. Og det beløb det ville koste, hvis vi skulle aflønne de mindst 50.000 frivillige, der deltager i de årlige affaldsindsamlinger.

Omkostninger løber formentlig op i adskillige hundrede mio. kr. årligt

I Sverige har man foretaget en kvalificeret beregning på grundlag af data fra 19 kommuner. Her kommer man frem til, at henkastet affald kostede de svenske skatteydere 377 mio. SEK i 2003. På grundlag af dette samt ovenstående tal må det konkluderes, at de danske offentlige udgifter til henkastet affald formentlig løber op i adskillige hundrede millioner kroner.

I fraværet af en ensartet opgørelsesmetode og et samlet indberetningssystem, kommer vi ikke tættere på en samlet opgørelse over mængder og omkostninger til henkastet affald i Danmark. På nuværende tidspunkt.

De reelle samfundsomkostninger kan være meget større

Denne analyse har stort set kun inddraget de offentlige udgifter til oprydning af henkastet affald. De reelle samfundsøkonomiske omkostninger ved henkastet affald forventes at være meget større, når man tager følgende faktorer med i regnskabet:

- Landbrugets udgifter til oprydning i det åbne land
- Udgifter til oprydning i private skove
- Udgifter til oprydning på andre private grunde – ikke mindst detailhandlens udgifter til oprydning.

Hertil kommer, at de offentlige udgifter, som er fremlagt i analysen, udelukkende beskriver, hvad offentlige institutioner bruger på henkastet affald i dag. Vel at mærke i en situation, hvor både mængden af henkastet affald og oplevelsen af problemets omfang er stigende.

De viser ikke, hvad det vil koste at få mængden af henkastet affald ned på et niveau, hvor de fleste borgere, kommuner og politikere ikke længere betragter det som et stort problem.

DEL 2: HOLDNINGER

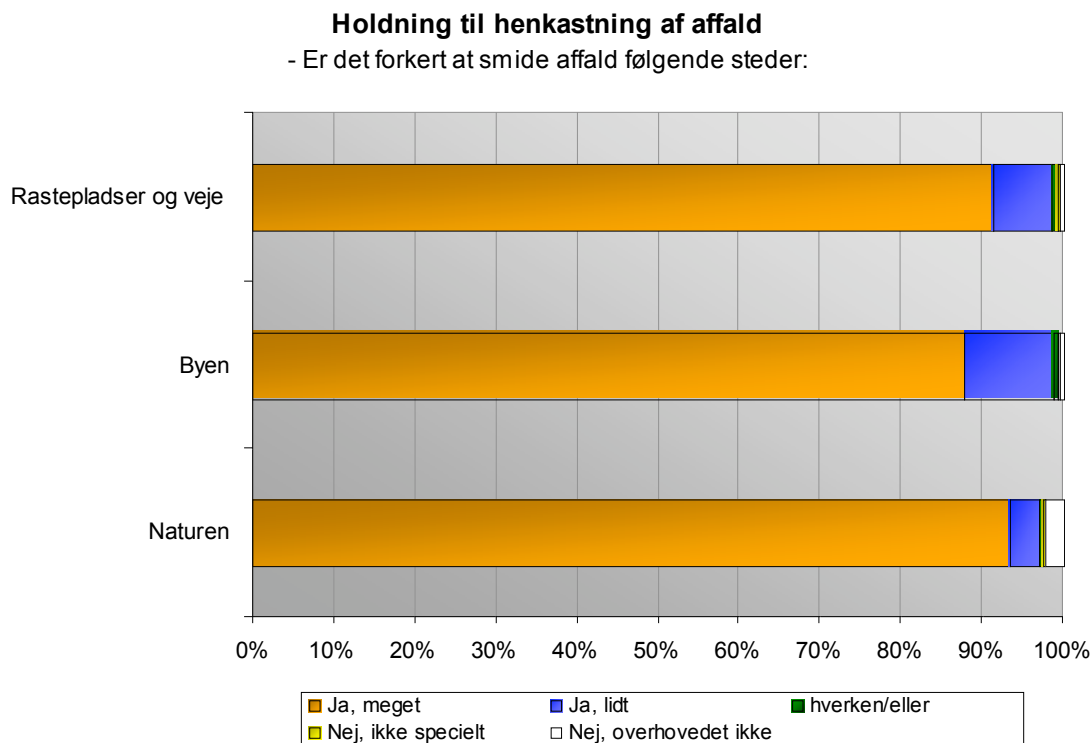
7. Danskernes tager klart afstand fra henkastet affald

7.1. Danskerne: Det er meget forkert at smide affald

Danskerne er fuldstændig enige om, at det er meget forkert at smide affald – uanset hvor det sker. Mellem 87,8 % og 93,3 % synes, at det er ”meget forkert” at smide affald afhængig af affaldsarenaen. Det fremgår af den aktuelle undersøgelse af danskernes holdninger til henkastet affald (Operate 2007, Danskernes holdninger).

Det er meget få danskere, der har holdningen, at det er fuldstændig acceptabelt at smide affald alle steder. Undersøgelsen tyder på, at det kun er i alt 0,5 % af danskerne, der har den overordnede holdning.

Til gengæld er der en mellemgruppe på ca. 10 % af befolkningen, der ikke har en klar holdning til henkastet affald i det offentlige rum. De svarer ”Ja lidt” eller ”Hverken/eller”. Det svarer til ca. 350.000 danskere. De vil udgøre en vigtig målgruppe for holdningsbehandling. Som det fremgår af skemaet nedenfor, er det især i byen, at der eksisterer en sådan indifferent gruppe.

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

At smide affald i naturen er det værste

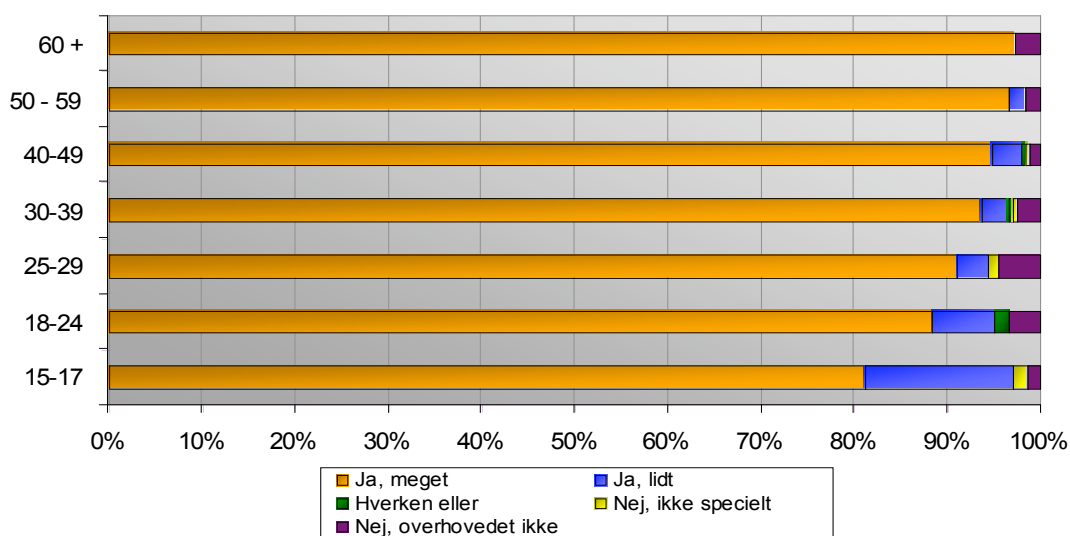
Danskernes holdning til henkastet affald er klarest, når det kommer til naturen. Her er 93,3 % af danskerne enige i synspunktet om, at det er meget forkert at smide affald. Mange har den holdning, at naturen er noget "mere helligt". Det kommer også klart til udtryk i de åbne besvarelser:

"Det er ikke acceptabelt at smide noget som helst ud i natur. Man skal forberede sig, så man kan bære de ting væk, som man evt. skal komme af med!"

"Folk er blevet til curling-mennesker, der regner med, at der er folk til at rydde op efter dem konstant. Og så er de ligeglade med naturen!"

Alder og holdning til henkastning af affald i naturen

- Er det forkert at smide affald i naturen?

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger.

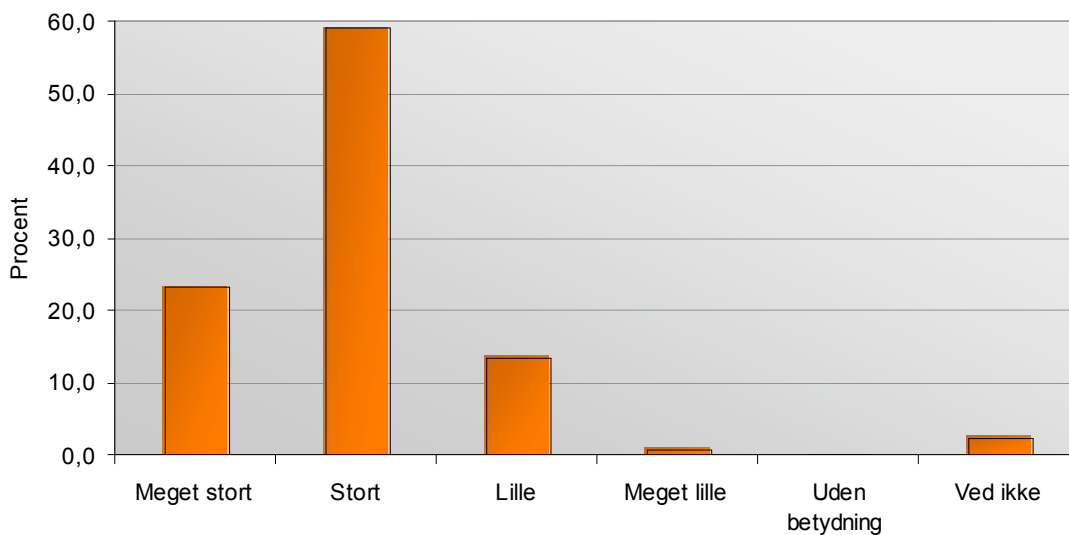
De 15-24-årige har signifikant anderledes vurderinger af affaldsadfærd end resten af respondenterne. Jo yngre respondenterne er, jo mere afslappede er de i holdningen til, hvad der opleves som affald. Og tilsvarende oftere angiver de selv at smide affald. Det behandles selvstændigt i et efterfølgende afsnit.

7.2. Danskerne oplever henkastet affald som et stort problem

Danskernes holdning er klar: Henkastet affald er et stort problem ifølge 60 % af respondenterne. Hertil kommer, at hver fjerde dansker vurderer problemet med henkastet affald som "Meget stort". Det svarer til, at knap 4,5 mio. danskere mener, at henkastet affald er et stort eller meget stort problem.

Problemet med henkastet affald

- Hvor stort synes du, at problemet med henkastet affald er?

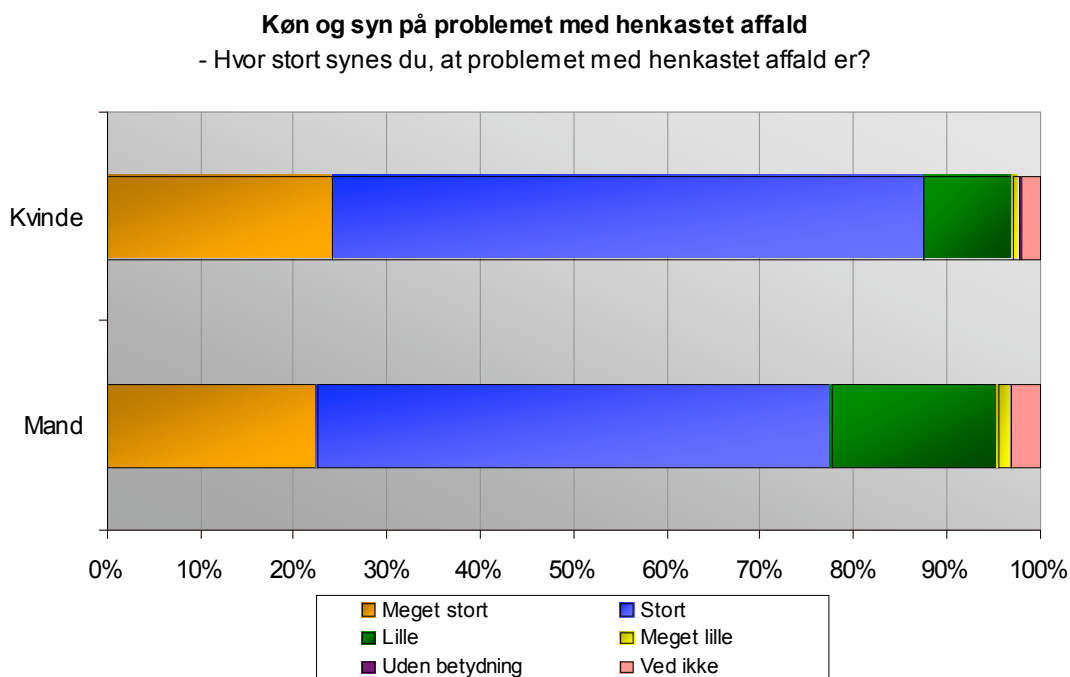
Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

... Og problemet er stigende

Danskernes vurdering af problemets udvikling er også ret entydig. Tre ud af fire danskere synes, at henkastet affald udvikler sig uheldigt. Således synes 51,5 %, at mængden af henkastet affald er blevet værre, og 21,5 % af danskerne oplever, at problemet er blevet meget værre.

7.3. Kvinderne anskuer problemet hårdest

Der er en tendens til, at kvinder vurderer problemet med henkastet affald hårdere end mændene. 87,5 % af de kvindelige deltagere i undersøgelsen giver udtryk for, at problemet er enten "stort" eller "meget stort", mens det er 77,5 % af mændene, der oplever det som "stort" eller "meget stort".

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

Tilsvarende er der dobbelt så mange mænd som kvinder, der oplever henkastet affald som et lille problem (knap hver 5. mand og hver 10. kvinde). Kønsforskellene er ikke signifikante, men der er en tendens.

7.4. Ingen store regionale forskelle

Det er ikke er nogle særlige regionale forskelle i danskernes holdninger til henkastet affald. Man kan således ikke sige, at der er forskel på, om man spørger en københavnere, en fynbo eller en nordjyde om deres overordnede holdninger til at smide affald.

Måske endnu mere interessant er det, at der heller ikke er nogle særlige udsving afhængig af, om man bor på landet eller i byen. Oplevelsen er det samme: Henkastet affald er et alvorligt problem.

Næsten samme billede gør sig gældende på udviklingen af problemet. Vurderingen er stort set den samme uanset region eller kommune. Data i denne undersøgelse (Operate 2007, Danskernes holdninger) er for små til, at vi kan dele op på de enkelte kommuner.

Det er dog den klare vurdering – ikke mindst fra telefonsamtaler med en række kommuner – at der er lokale udsving. Måske ikke mindst i kraft af, at kommunerne anlægger forskellige strategier. Tre ting er interessante, hvad angår geografi:

- Vi har ikke kunnet se, at borgerne i grænseregionerne slår markant stærkere ud end resten af Danmark. Til trods for, at andre har dokumenteret, at forekomsten af især tyske dåser er markant højere i det syddanske offentlige rum end i resten af landet. Det vil kræve yderligere analyse at afdække om borgere i Syddanmark er "vant" til at

se dåserne og derfor "overser", når de vurderer omfanget og karakteren af henkastet affald.

- Til gengæld vurderer de syddanske *kommuner* (Operate 2007, Kommunernes vurderinger) dåser som et markant større problem end resten af landets kommuner. Ni ud af ti syddanske kommuner vurderer dåser som et stort eller meget stort problem. I resten af landet er det "kun" seks ud af 10 kommuner, der deler denne vurdering.
- Der er en svag tendens til, at københavnere anskuer problemet med henkastet affald som værende mindre end resten af Danmark. En mulig forklaring kan være, at københavnernes smertetærskel for affald er højere

7.5. Danskerne har forskellige holdninger til forskellige typer af affald

I undersøgelsen af danskernes holdninger til henkastet affald er der spurgt direkte ind til en lang række forskellige affaldstyper:

Sprøjter, kondomer og lignende er det værste, dernæst kommer dåser, glas og flasker. Begrundelsen for vurderingen er ofte som disse udtalelser fra et par af respondenterne:

"Små børn f.eks. kan komme til skade på dåser, flasker, sprøjter og lign."

"Brugte kanyler, brugte kondomer er bare ulækkert og knuste glasskår er farlige"

Cigaretskodder, tyggegummi og små papirstykker er mere acceptabelt end større genstande som plastikposer og pizzabakker. Knap 20 % af danskerne mener, at det er acceptabelt at smide et tyggegummi, en cigaret eller et lille stykke papir.

Årsagen til, at folk smider små-affald, er i høj grad dovenskab, og det giver de også udtryk for i de åbne svar:

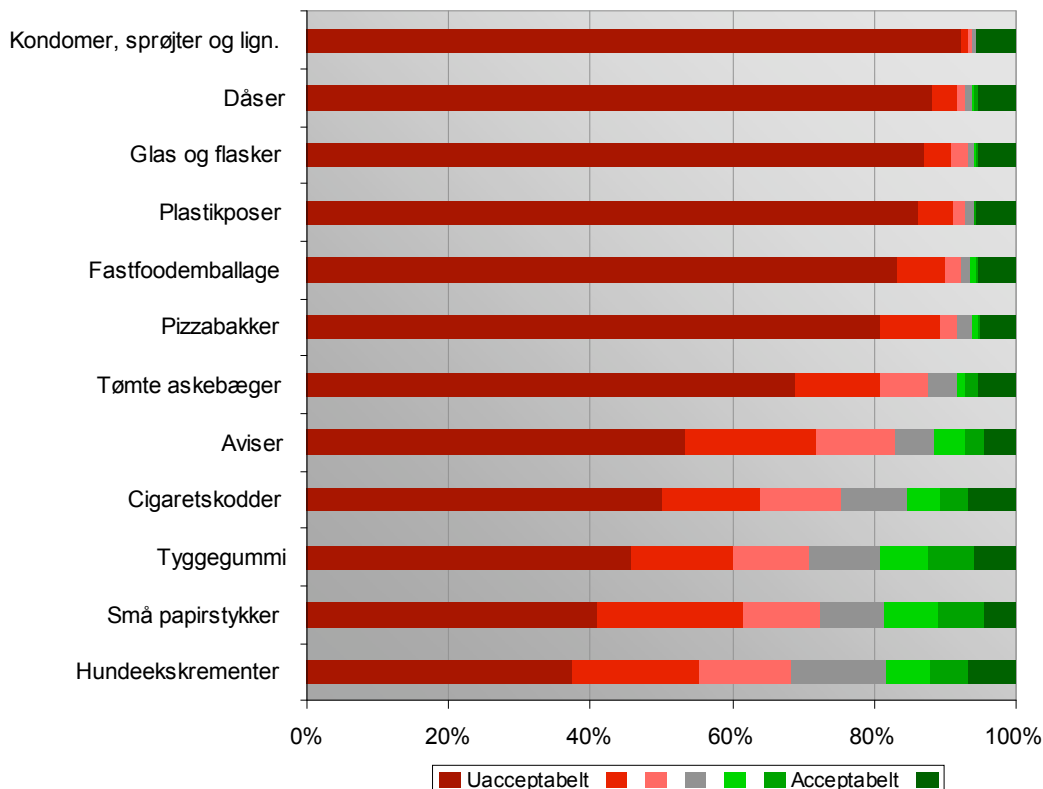
"Jeg har dog haft en tendens til at smide tyggegummi ud af vinduet, når jeg kører, når det ikke smagte godt mere, og jeg gerne ville af med det."

"Jeg er selv ryger og tager altid mine skodder med mig ude fra naturen. Hvis jeg til gengæld er i en by, er der 50 % chance for, at jeg ikke gider at slukke den på jorden for derefter at smide den i en skraldespand."

Organisk nedbrydeligt affald ligger lidt uden for kategori hos mange af respondenterne. Det viser sig i de åbne besvarelser. Mange af respondenterne opfatter fx ikke et æbleskrog som affald. Hverken i naturen eller i byen, hvis det smides et "hensynsfuldt" sted.

Accept af henkastning af affaldstyper

- Du bedes vurdere på en skala fra 1-7, hvor acceptabelt det er at smide følgende typer affald i naturen, i byen eller langs vejene

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

Hundeekskremitter er ikke så slemt

Der er meget delte meninger om hundekskremitter, men der er gennemsnitligt en større accept af at dumpe hundelorte i det offentlige rum end alle andre af de mulige affaldstyper.

Mange giver i de åbne svarkategorier udtryk for, at det er i orden at dumpe hundelorten i naturen eller på græsplæner, da det indgår i det økologiske kredsløb.

"I nogle områder i græsset langs med landevejen og i skoven er det okay at lade en hundelort ligge, hvor den ikke generer andre, og den indgår meget hurtigt i det økologiske system"

"Hundelorte i byen er uacceptabelt. Hundelorte i naturen er acceptabelt"

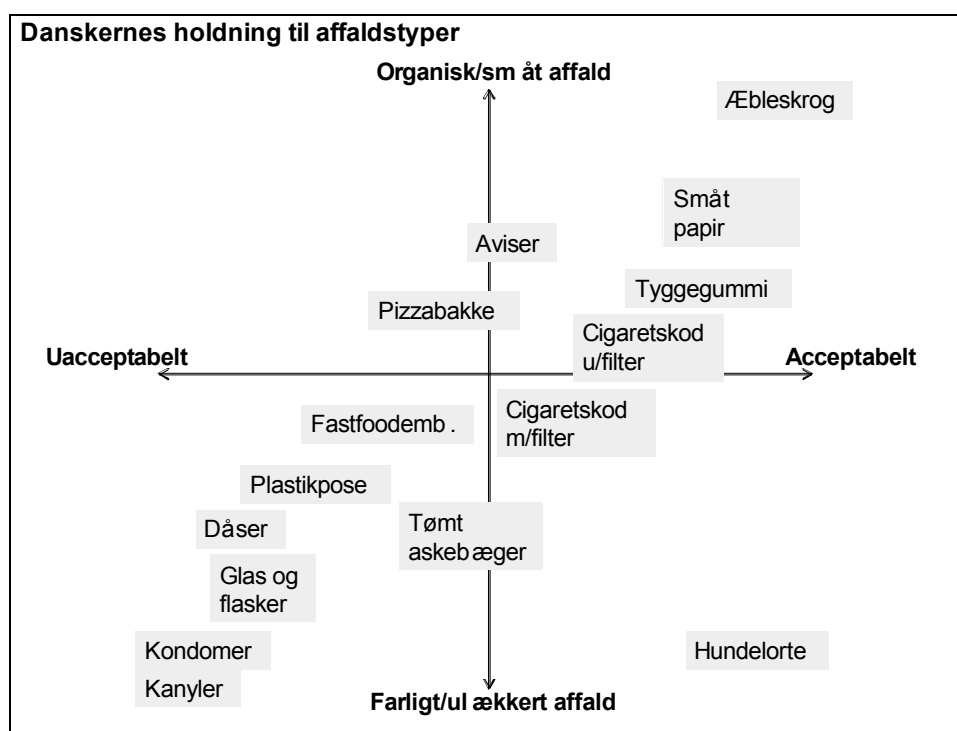
Det skal dog nævnes, at der også er en del, der bruger de åbne kategorier til at harcelere over hensynsløse hundeejere.

Små køns- og aldersforskelle i synet på typer af affald

Der er ikke væsentlige forskelle på, hvordan unge og gamle ser på de forskellige affaldstyper. De unge ser dog generelt lettere på alle affaldsformer end de ældre.

Kønsforskellene er ligeledes små, men der er dog en svag tendens til, at kvinder har skarpere holdninger til små-affald end mændene.

Mændene tager eksempelvis mere løst på cigaretskodder end kvinder. 8,6 % af de mandlige respondenter synes, at det er "helt og aldeles acceptabelt" at smide skodder i det offentlige rum. Kun 4,7 % af kvinderne deler denne opfattelse.

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger samt Explora 2007, Studie af personer, der henkaster affald.

7.6. Børn tager afstand fra henkastet affald

Miljøstyrelsen har tidligere gennemført en undersøgelse af 12-årige børns viden om og holdninger til affald (Miljøstyrelsen, 2003).

Undersøgelsen konkluderer, at langt de fleste børn tager afstand fra henkastet affald, men mange indrømmer også, at de selv kan finde på at smide affald på gaden eller i naturen. Nogle mener ligefrem, at det kan være "lidt sejt" at smide affald i naturen.

Henkastet affald er ”noget værre svineri”

84 % af de 503 børn i den kvantitative del af undersøgelsen mener, at det er ”meget vigtigt”, at man ”smider sit affald i skraldespanden”. Her er børnene altså meget lig de voksne i deres grundholdning.

Ca. 75 % tilslutter sig udsagnet om, at det er ”noget værre svineri”, når andre smider papir og andet affald på gaden. 23 % svarer, ”at det ikke ser pænt ud”, men ”det er ikke mit problem”. 2 % mener, at det er ”helt i orden”. Også her fordeler børnene sig meget lig de voksne.

Samtlige børn i undersøgelsen synes, at affald er ulækkert. Hitlisten over ulække affaldstyper toppes af hundelorte. Madrester, papir og emballage brugt til mad beskrives også med afsky. Affald er ulækkert, fordi det klistrer og lugter. Det er også grunden til, at børnene ikke har lyst til at samle det op eller gå rundt med det i lommen.

Mindre forkert i byen

Mange børn mener, at det ikke gør så meget, at der er affald i byerne, mens tanken om affald i skove, ved stranden og på marker udløser protester hos børnene. Holdningen om, at det er mindre forkert at smide affald på gaderne i byen end i skove og andre naturområder begrundes dels med, at der i byerne allerede er beskidt, samt at der kommer folk og rydder op.

Det er værst for dyrene

Børnene har en markant interesse og opmærksomhed på, at affald har negative konsekvenser for både husdyr og skovens dyr. Det er primært det, der får dem til at tage afstand fra henkastet affald. Det æstetiske indtryk og hensyn til andre mennesker kommer i anden række.

Børnene er meget sikre i deres skelnen mellem nedbrydeligt og ikke-nedbrydeligt affald. Forskellen mellem at smide æbler og plastik refereres alle steder. De fleste børn ved også, at papir kan genanvendes, hvilket er positivt. Til gengæld er det uklart for mange, om papir derfor med god samvittighed kan efterlades i naturen. I det hele taget har børn svært ved at forstå konsekvens og årsagssammenhænge. Det vurderes som vigtigt at arbejde med, hvis man ønsker at påvirke børns adfærd ift. henkastet affald.

Mobilen fra vugge til grav

Børn er meget konkrete, når de skal forstå komplekse sammenhænge. Hvis fx en mobiltelefons liv fra produktion til skrot gennemgås, forstår børnene bedre, hvorfor det er vigtigt, at håndtere sit affald korrekt.

Dagens børn er storforbrugere. Derfor er det meget effektivt at tage afsæt i refleksioner over deres eget forbrug og vaner. Det hjælper børnene med at forstå årsager og konsekvenser, når de smider affald.

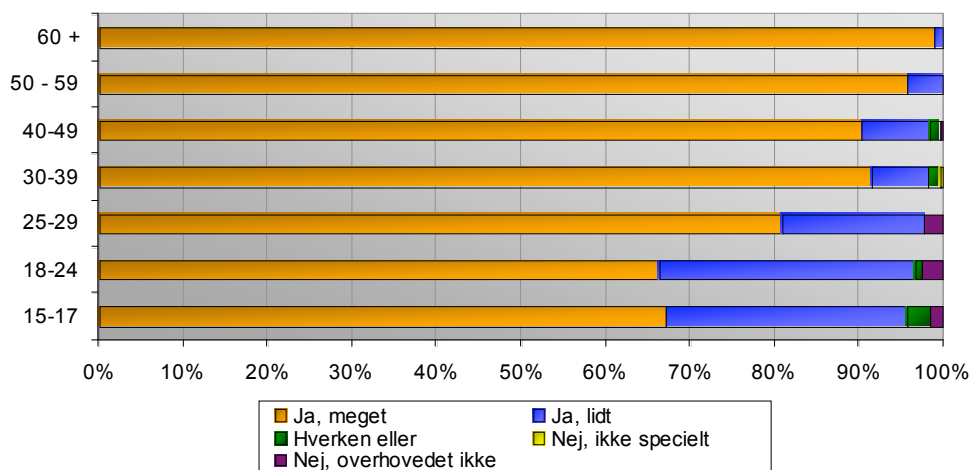
Kilde: Miljøstyrelsen, 2003

7.7. De unge er mere tvivlende – især i byerne

De unge kommer klart ud som tvivlere, når de bliver spurgt om deres holdning til henkastet affald. Det er en tendens, der er mest markant, når det kommer til adfærd i byen. Faktisk synes hver 3. af de unge i alderen 15-24 år, at det kun ”er lidt” forkert at smide affald i byen.

Heller ikke her er der væsentlige regionale, uddannelsesmæssige eller indkomstmæssige forskelle.

Alder og holdning til henkastning af affald i byen
- Er det forkert at smide affald i byen

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

Meget tyder på, at der ligger en betydelig opgave i byerne i forhold til at påvirke de unges holdninger og adfærd.

7.8. Vaklen i det personlige ansvar

I april 2005 gennemførte en række af de tidligere amter en landsdækkende kampagne mod vejsvineri. Danskernes holdning til svineri langs vejene er blevet målt både før og efter kampagnen. Det gør det muligt at se, hvordan vores holdninger har udviklet sig. (Vejdirektoratet, 2005).

Evalueringen bekræfter de tidligere data: At danskerne generelt oplever, at der ligger meget affald langs de danske veje. Det er over 80 % ”i nogen grad” til ”meget høj grad enige i.”

Det interessante ved evalueringen er imidlertid danskernes holdning til, hvem der har ansvaret for affaldet langs vejene. Er det bilisterne eller de, der passer veje og rastepladser?

- 78 % mener, at bilisterne har ansvaret for affaldet langs vejene. Mens hele 33 % mener, at amterne og Vejdirektoratet har et ansvar, da der burde være flere og mere velfungerende skraldespande langs vejene.

Vejsvin

Kampagnen blev gennemført med sloganet ”Ud af vinduet er ikke væk” på plakater, materialer osv.

Shell, Q8, Statoil og McDonald's havde materialer liggende klar til bilisterne: Foldere, sjove opgavehæfter til børnene og ikke mindst affaldsposer, så bilens affald bliver inden døre og ikke ender i naturen.

Kampagnen er gennemført i samarbejde med Globe Reklame og er evalueret af Wilke A/S.

- 48% mener at skraldespandene ved rastepladserne som regel er fyldt til randen, og at det flyder med affald ved siden af.

Hver 5. dansker mener altså slet ikke, at det er bilistens ansvar, at der smides affald ud af vinduet eller ved siden af skraldespandene på rastepladserne. Og hver 3. dansker mener, at det er "de andres skyld", når der er affald langs vejene – altså myndighedernes ansvar.

7.9. Pantsystemet virker positivt

Danmark har et effektivt pantsystem, som skal sikre, at drikkevareemballage kommer retur. Enten til genpåfyldning eller til genanvendelse. Systemet drives af Dansk Retursystem. Dansk Retursystem ledes af en bestyrelse med en neutral bestyrelsesformand og inden for rammerne af en bekendtgørelse fra Miljøministeriet.

Befolkningens holdning til det danske pantsystem er gennemgående meget entydig, ifølge en måling foretaget af Synovate Vilstrup (Dansk Retursystem, 2007c):

Pantsystemet i tal, 2007

1,5 mia. tomme emballager håndteres

Næsten 100 % af returflasker (der fyldes igen) kommer retur

86 % af al pantet engangsemballage kommer retur

Brug af engangsemballager er på vej til at overhale returflasker.

Kilde: Dansk Retursystem

- Stort set alle danskere ved, at vi har et pantsystem. Og over 90 % af danskerne ved, at der også er pant på dåser.
- Over 80 % af alle voksne danskere mener, at pantsystemet er med til at forhindre, at drikkevareemballage ender i naturen. For de 15-19-årige er tallet 66 %.
- Over halvdelen af danskerne får dårlig samvittighed, når de fx smider en dåse i skraldespanden.

Også blandt de professionelle brugere er der gennemgående en positiv vurdering af systemet. Det fremgår af den evaluering af pant- og retursystemet, som Deloitte gennemførte i 2006 (Dansk Retursystem, 2006b). Her fremgår det, at størstedelen af de professionelle aktører finder, at Dansk Retursystem håndterer opgaven med driften af det danske pant- og retursystem godt. Og at dagligvarehandlen ser det som en fordel, fordi systemet både sikrer udbredelsen af engangsemballage og en effektiv håndtering af emballagen.

Ifølge Deloitte-undersøgelsen er den almindelige dansker stolt over det danske system, og over at det fungerer godt. Det kommer især til udtryk, når systemet bliver sammenlignet med udenlandske systemer, som det er oplevet under fx rejser. Det er miljøhensyn og ren natur, der er de vigtigste årsager, til danskernes massive opbakning til pantsystemet.

Pantsystemet kommer ind med modermælken

Danske børn har gennemgående også en klar fornemmelse for, at flasker og dåser er belagt med pant – og at de skal retur. Både for pengepungens, men især for miljøets skyld. Børnenes positive vurdering af panttankegangen fremgår også af Miljøstyrelsens evaluering af børn og unges holdninger til affald (Miljøstyrelsen, 2003).

Mange af børnenes løsningsforslag går på at indføre pant på slikpapir og andet affald. Børnene mener, at det kunne hjælpe dem til at ændre adfærd, idet de fleste har gode erfaringer med at samle flasker. 77 % af børnene ved også (kun et år efter ophævelsen af det danske dåseforbud), at man skal aflevere tomme sodavandsdåser i butikken og få pant.

DEL 3: ADFÆRD OG ÅRSAGER

8. Adfærd i forhold til henkastet affald

8.1. Engelsk adfærdsstudie identificerer fem "affaldspersonligheder"

ENCAMS er den engelske organisation, der har været ansvarlig for "Keep Britain Tidy" kampagnen i over 50 år. I 2001 gennemførte organisationen en markedsundersøgelse, der for alvor ændrede hele ENCAMS tilgang til at gennemføre kampagner: Gennem et større forbrugerstudie lykkedes det at opstille en række "affaldspersonligheder". Hver "affaldspersonlighed" udtrykker træk ved en del af de, der smider affald.

48 % af briterne indrømmer, at de smider affald i en eller anden form. ENCAMS deler disse 48 % op i fem "affaldspersonligheder", der karakteriserer deres holdninger og adfærd. Både beskrivelse og tegninger kommer fra ENCAMS (2007).

De velopdragne. Langt den største gruppe, der udgør 43 % af "affaldssmiderne", kan typisk finde på at smide et æbleskrog eller små stykker af papir og sjældent ret meget andet.

"Hvis jeg vidste, at æbleskrog var et problem, ville jeg genoverveje min adfærd."

Folk i denne gruppe er opdraget til ikke at smide affald og mener, at dårlig opdragelse er den vigtigste årsag til, at andre smider affald. De velopdragne ville blive meget flove, hvis nogen så dem smide affald og selv samle det op.

De velopdragne mener, at de der smider affald er tankeløse.

I Storbritannien består denne gruppe især af ikke-rygende kvinder op til 25 år.

De selvretfærdige. Den næststørste gruppe, der udgør 25 % af "affaldssmiderne". De retfærdiggør deres adfærd med, at "alle andre gør det også". Men mener også at for få skraldespande bærer ansvaret for, at de smider fx tyggegummi og cigaretskodder fra sig, og at de lader deres hunds efterladenskaber ligge.

"Man kan jo ikke komme et cigaretskod i lommen, så man bliver nødt til at skodde det på gulvet/jorden."

Den selvretfærdige gruppe bliver også flove, hvis de bliver taget i at smide affald, og de vil sandsynligvis også samle op efter sig.

De selvretfærdige mener, at de, der smider affald, er dovne.

I Storbritannien består denne gruppe især af mænd under 34 år, der ryger.

De ligeglade. Gruppen består af ca. 12 % af "affaldssmiderne". Det kendetegner denne gruppe, at de er fuldstændig ligeglade med konsekvenserne af at smide affald. En del af gruppen ved godt, at det er forkert at smide affald, men undskylder sig med, at livet er for kort til at bekymre sig om så små ting.

"Jeg forstår ikke, hvorfor en coladåse kan bekymre nogen. Hele samfundet er jo overstrømmet af affald og hærværk i forvejen."

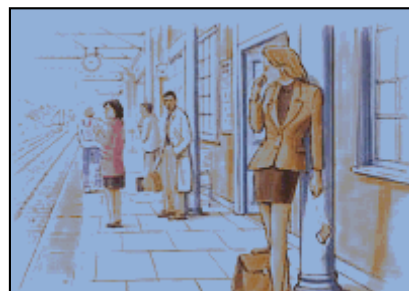
De ligeglade er ægte ligeglade. Det vil sige, at de ikke bliver flove, hvis nogen ser, at de smider affald. En del af dem vil formentlig ligefrem svare igen eller blive aggressive, hvis de bliver bedt om at samle op efter sig.

De ligeglade vil dog også betragte det som uhøfligt, hvis andre smider affald lige foran dem.

I Storbritannien består denne gruppe især af unge mænd, der ryger.

De flove. 10 % af "affaldssmiderne" tilhører denne gruppe. De ved godt, at det er forkert at smide affald. Men forsvarer sig selv med, at det er for besværligt at tage affaldet med sig. De forsøger så vidt muligt, at slippe af med affaldet skjult.

"Jeg putter det i en plantekumme eller ned langs siden og ind under en bænk, så ingen ser det."

De flove smider affald, når andre ikke er i nærheden til at se det, ud af bilvinduet eller diskret ved større arrangementer. Ligesom de velopdragne bliver de ekstremt flove, når de bliver opdaget og vil øjeblikkeligt samle op efter sig.

De flove mener, at "affaldssmiderne" er dovne og ubetænksomme.

I Storbritannien består gruppen især af ikke-rygende kvinder under 25.

Bebrejderne. 9 % af "affaldssmiderne" tilhører denne gruppe. De bebrejder kommunen og de ansvarlige myndigheder for utilstrækkelige skraldespande, fastfoodstederne for deres dårlige emballage, dagligvarekæderne for overdreven indpakning osv.

"Det er kommunens skyld, fordi de ikke kan finde ud af tømme skraldespandene ordentligt."

Bebrejderne bliver også flove, når de bliver opdaget og vil formentlig samle op efter sig.

"Affaldssmidere" er dovne, men hvis de fx gør det, fordi skraldespanden er overfyldt, så er det helt i orden.

I Storbritannien består gruppen især af unge mænd, der ryger.

8.2. "Affaldspersonligheder" skal tilpasses en dansk kontekst

Det er ikke muligt at overføre studierne direkte fra Storbritannien til Danmark. Blandt andet fordi det engelske studie kun omfatter del halvdel af befolkningen, der bekender sig som "affaldssmidende".

Til gengæld er det engelske arbejde meget inspirerende for hele diskussionen af adfærd ift. henkastet affald. Og det engelske studie er vældig godt til at illustrere følgende pointer, som også er bekræftet i forbindelse med dette analysearbejde:

- Langt hovedparten af befolkningen er enige om, at det ikke er i orden at smide affald, og at de vil blive flove, hvis det bliver opdaget.
- Som mennesker ligger vi under for en form for forhandlingsmoral. Vi finder med andre ord forskellige typer af undskyldninger, når vi skal retfærdiggøre vores affaldsadfærd.
- Vi bliver nødt til at forstå henkastning af affald, som en kompleks proces. Som tilsvarende kræver en kompleks indsats, hvis vi skal lykkes med at håndtere problemet.

ENCAMS segmenteringsstudie

Segmenteringsanalysen er gennemført i 2001 og 2006 i Storbritannien og førte til opstillingen af de fem oprindelige "affaldspersonligheder".

1. De velopdragne (Beautifully behaved)
2. Bebrejdere (Blamer)
3. Selvretfærdige (Justifier)
4. Flove (Guilty)
5. Lige glade (Life's Too Short and 'Am I Bothered?')

Arbejdet har været ganske omfattende. Blandt blev der gennemført 12 fokusgrupper. I 2006 gentog man undersøgelsen. Primært for at justere størrelsesforholdet mellem grupperne og for at sikre, at fx medievaner, rygemønstre og holdninger følger med samfundsudviklingen.

Se blandt andet: ENCAMS Research Report, Dr. Fiona Campbell, 2007 og ENCAMS, Segmentation research, 30. oktober 2001

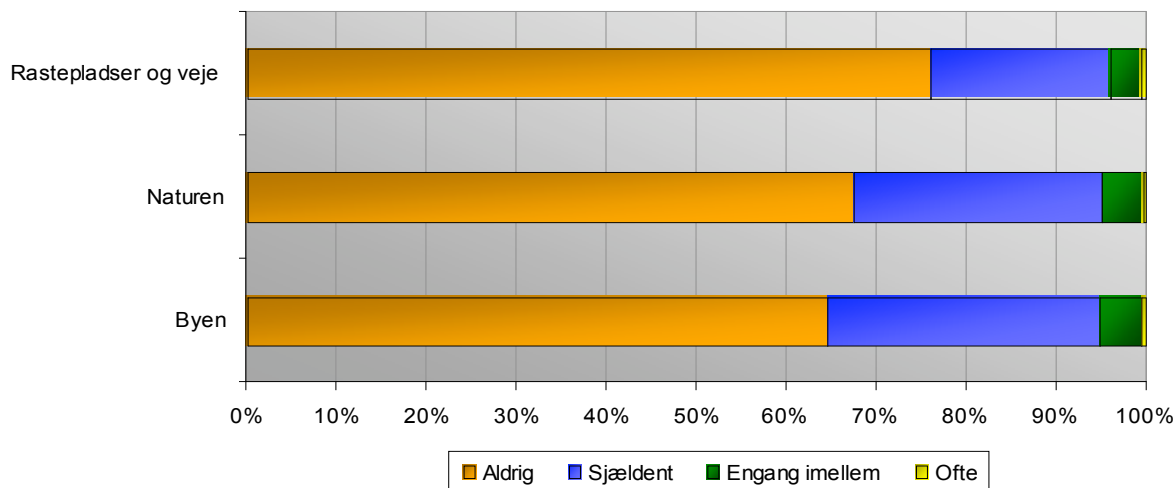
8.3. Hver 3. dansker mener selv, de smider affald

I forbindelse med dette analyseprojekt er der gennemført en analyse af danskernes viden og holdninger ift. henkastet affald. Her fås også en række interessante svar omkring danskernes adfærd.

Når man spørger danskerne selv, giver de fleste udtryk for, at de aldrig smider affald (ml. ca. 65 og 75 %) i det offentlige rum. Til gengæld angiver mellem 32,4 og 35,4 % af respondenterne, at de kan finde på at smide affald i naturen og i byen. Det svarer til hver 3. dansker eller godt og vel 1,8 mio. mennesker.

Henkastning af affald

- Kan du finde på at smide affald følgende steder

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

Der er en tendens til, at det er mere accepteret at smide affald i byen end i naturen, som det ses af tabellen ovenfor. Et kvalificeret bud på mulige forklaringer kommer fra respondenternes åbne besvarelser og fra deltagere i fokusgrupper:

- Fra fokusgrupper: Der er højere grad af forventning om, at der kommer nogen og samler op efter os i byen. Der er et oprydningssystem, og vi ved med vores fornuft, at skraldespande er der for at blive tømt.
- Fra de åbne besvarelser: Naturen er mere følsom og ubeskyttet.

Nogen gange hjælper det at fjerne skraldespande i skoven

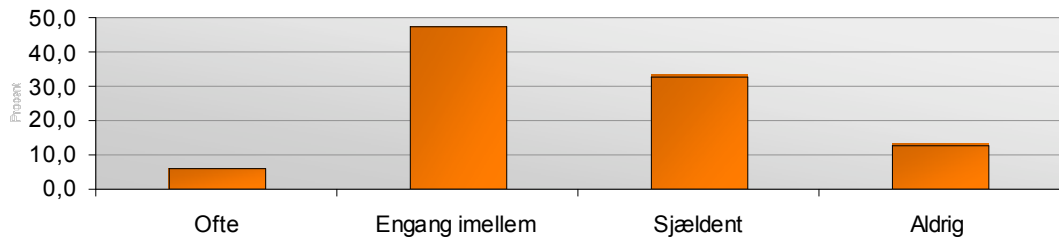
Flere private skovejere har været plaget af, at skovens gæster smider deres affald rundt omkring skraldespanden. Det påfører skovejeren ekstra opgaver og omkostninger til en oprydning, som kommunen ikke vil betale for. I første omgang fjernede nogle skovejere skraldespande i protest. Men effekten var overraskende: Skovgæsterne tog i langt højere grad deres affald med sig.

Vejdirektoratet har samme erfaring i forsøg med at fjerne skraldespande på rastepladser om vinteren. Det ændrer regler og forventninger på rastepladsen. Området bliver i højere grad defineret som "natur". Forventningen er, at det giver mindre affald på rastepladsen.

Kilde: Skovforeningen og Vejdirektoratets medlemmer af analyseprojektets arbejdsgruppe.

Ligesom i Storbritannien er mange danskere tilbøjelige til at samle andres henkastede affald op. Det angiver faktisk hele 88,6 % af danskerne, at de gør en gang imellem eller ofte.

Oprydning efter andre
- Samler du henkastet affald op efter andre?

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

Tabellen bekræfter danskernes vurdering af henkastet affald som et væsentligt problem. Og endda et som vi også gerne vil involvere os i.

Flere danskere involverer sig i affaldsindsamlinger

Allerede i dag deltager mindst 50.000 frivillige årligt i affaldsindsamlinger, og tallet er kraftigt stigende. Danmarks Naturfredningsforening fik ca. 2.400 personer til at samle affald i 2005, og i 2007 er tallet steget til over 32.000.

Det samme gør sig gældende med Dansk Retursystems dåserydder-kampagne, der henvender sig til skoleklasser. Sidste år deltog 166 klasser og i år forventes over 400 klasser at deltage. Der findes ikke nøjagtige opgørelser over antallet af kommunale borger-strandrensninger, men ifølge Friluftsrådet foretages der mindst 30 rensninger om året.

Hvor mange involverer sig i de Canadiske eller amerikanske indsamlinger?

- 148.500 Toronto-borgere deltog i *20-Minute Toronto Makeover*, 2007
- 2.000.000 amerikanere deltog i *Great American Cleanup*, 2006.

Kilde: DN, DRS og Friluftsrådet samt www.kab.org og www.toronto.ca

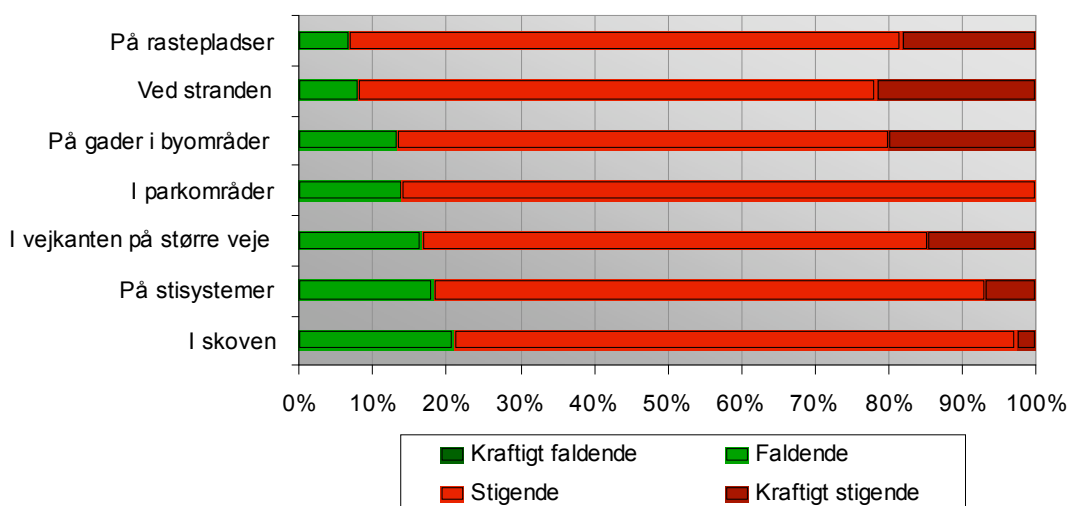
8.4. Danskerne sviner mere alle vegne

Knap 80 % af kommunerne vurderer, at henkastet affald er et stigende problem på alle affaldsarenaer. Problemet med henkastet affald er mest stigende på rastepladser, ved stranden og ved veje i byområder.

Danskernes adfærd har ført til mest nyt affald i bykommunerne, hvilket naturligvis også giver et udslag i hovedstadsregionen.

Problemet udvikling på forskellige affaldsarenaer

- Hvordan har problemet med henkastet affald udviklet sig i din kommune på følgende områder:

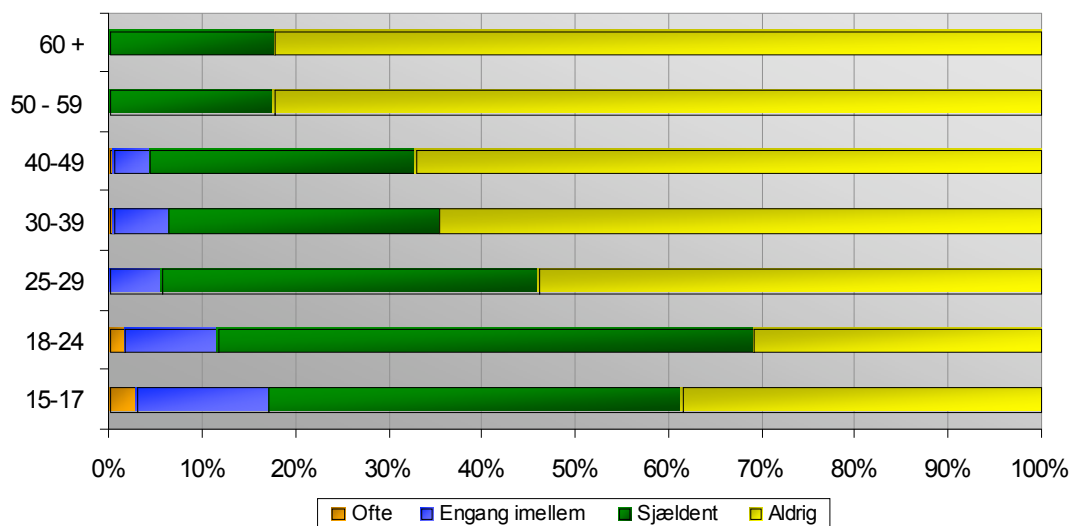

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af kommunernes vurderinger

8.5. Jo yngre, jo mere afslappet holdning til henkastning

Danske unge (15-24 år) ser anderledes på henkastet affald end deres ældre medborgere. Faktisk er der en klar tendens til, at unge har en slappere holdning til henkastet affald end de ældre. Således er der en tydelig sammenhæng mellem alder og sandsynligheden for at smide affald i det offentlige rum. Jo yngre, desto flere kan finde på at henkaste affald. Nedenfor ses sammenhængen i byen.

Alder og henkastning af affald i byen
- Kan du finde på at smide affald i byen?

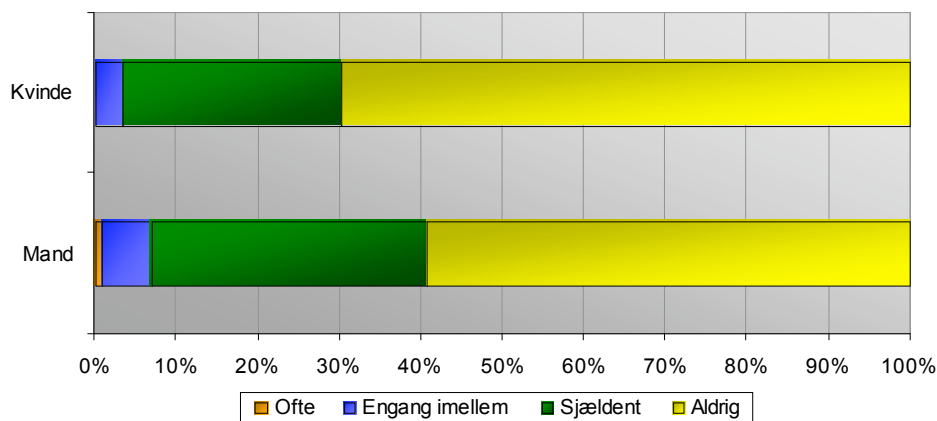
Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger

Mønsteret er det samme uanset, om det drejer sig om affald i byen, naturen eller langs veje og rastepladser. Og der er ingen væsentlige geografiske forskelle.

8.6. Mænd smider oftere affald end kvinder

Der er en tendens til, at mænd i højere grad end kvinder smider affald. Det gælder i alle affaldsarenaer. Godt 40 % af mændene angiver, at de kan finde på at smide affald sammenlignet med kun godt 30 % af kvinderne.

Køn og henkastning af affald
- Kan du finde på at smide affald i byen?

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger.

Billedet går igen i stort set alle de lande, der er blevet researchet i forbindelse med denne analyse: Unge mennesker er både mere tilbøjelige til at indrømme, at de smider affald, og gør det i øvrigt også oftere end deres ældre medborgere. Og der er en køns-mæssig forskel: Mænd sviner oftere end kvinder, og mænd har tendens til "slappere" moral end kvinder, når det kommer til henkastet affald.

79 % af yngre mænd smider affald

Det fremgår af en aktuel undersøgelse, som det svenske FTI (Förpacknings & tidningsinsamlingen) har fået gennemført af analyseinstituttet SIFU (Kilde: Förpacknings- och Tidningsinsamlingen, 2007).

Undersøgelsens hovedresultater svarer meget til de danske. Jo ældre, jo mindre tilbøjelig til at smide affald. Jo yngre, jo mere tilbøjelig. De yngre mænd ml. 15 og 24 år indrømmer mest, at de smider affald.

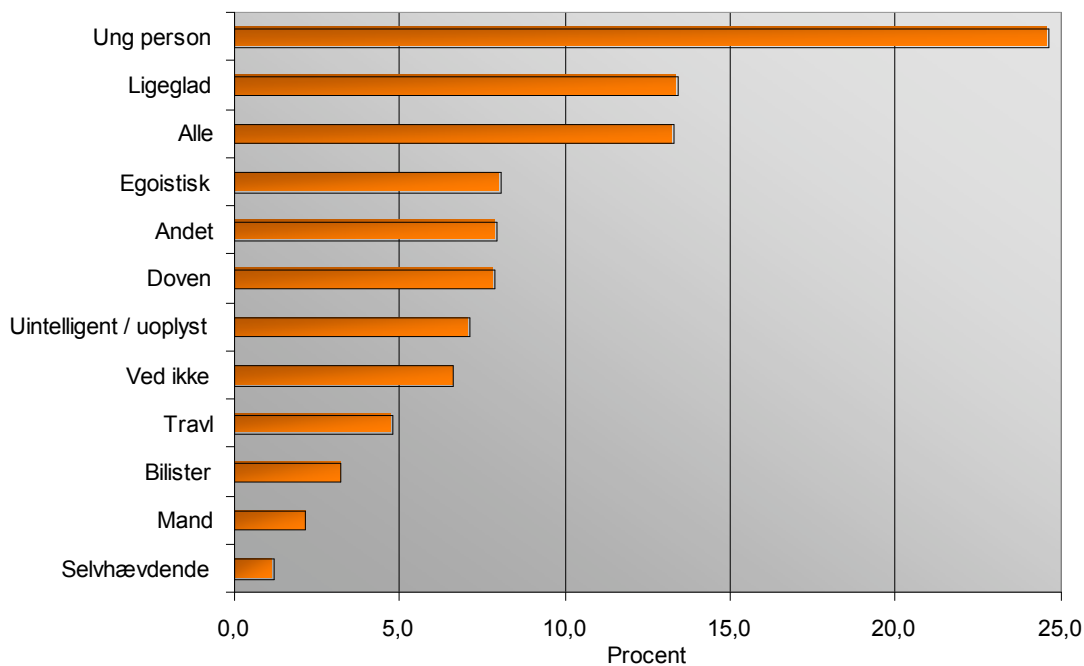
8.7. Uddannelse og indkomst spiller ingen rolle for adfærd

I analysen af danskernes holdninger til henkastet affald fremgår det, at hver 4. mener det er en ung person, der smider affald. Det er imidlertid også bemærkelsesværdigt, at ca. 13 % af respondenterne lægger vægt på, at henkastet affald i det offentlige rum er noget alle danskere gør.

En del af respondenterne giver i de åbne besvarelser udtryk for, at de, der smider affald, må være dårligt uddannede eller mennesker med dårlige jobs og lav indkomst. Det er der imidlertid intet, der tyder på skulle være tilfældet. Der er ingen signifikante udsving på tværs af data, når der bliver tjekket for uddannelse og indkomst.

Affaldssynderen med egne ord

- Prøv at beskrive den type person, som oftest smider affald fra sig?

Kilde: Operate 2007, Henkastet affald – analyse af danskernes holdninger.

Hvad angår de menneskelige kvaliteter, der præger affaldssynderen, er dommen hård: Affaldssynderen er dårligt opdraget. Personen karakteriseres typisk som lige glad (13,2 %), egoistisk (8,0 %), doven (7,8 %) og uintelligent eller uoplyst (1,7 %).

Forklaringerne er, hvad mange formentlig ville betegne som dårlige menneskelige egenskaber. Det kunne tyde på, at danskerne er meget moralske med hensyn til affald i det offentlige rum. De ser ned på affaldssyndere og kan bestemt ikke identificere sig med vedkommende. Som et par af respondenterne har formuleret det i undersøgelsen:

"Affaldssvinet er en doven, egoistisk person, der sandsynligvis ikke er klar over, hvor stor en belastning affaldet kan være for naturen og dyrelivet."

"En ung der af forældre er blevet opdraget som egoist. Hvis det ikke havde været tilfældet ville den unge helt af sig selv have fundet ud af, at det ikke kan lade sig gøre at leve i omgivelser uden svineri uden at rydde op efter sig. Men når mor og far (eller kommunen) klarer problemet med affald, er der jo ingen grund til at "jeg" skal bruge min energi på det."

Undersøgelsen peger på, at danskerne generelt er temmelig moralske, når det kommer til henkastet affald. Det er socialt uacceptabelt. Det er udtryk for umoralsk og egoistisk adfærd. Og der er generelt meget hårde udtalelser overfor dem, der smider affald i det offentlige rum.

8.8. Men: Rigtigt mange danskere smider affald, når vi går dem på klingen

Alt peger til gengæld på, at danskerne er meget "beskedne", når det kommer til at indrømme, at de kan finde på at smide affald. Der er et betydeligt rum for fortolkning af egen affaldsadfærd.

Fx er der meget stor forskel på, hvad vi oplever som affald. Er det forkert at smide et æbleskrog? Eller et cigaretskod?

Danskerne har en tendens til at henføre dele af deres faktiske adfærd til "under bagatelgrænsen". Og så svares "nej", når der bliver spurgt til, om vi smider affald. Simpelthen fordi vi glemmer, at der røg et tyggegummi ud ad bilruden, eller at den brugte togbillet "kom til" at ryge ud af lommen på vejen hjem på cyklen.

Endelig er der bestemte arenaer, hvor der er uklare regler. Fx i biografen. Har vi betalt for, at der kommer nogen og rydder op efter os bagefter? Og er det dermed i orden at smide popcorn og brugt slikpapir på gulvet? Det er der faktisk mange, som mener det er. Og alligevel er den umiddelbare selvoplevelse hos mange fortsat: "Jeg smider ikke affald i det offentlige rum".

Analysefirmaet Explora har i sensommeren 2007 gennemført et studie af danskernes adfærd ift. henkastet affald. Arbejdet har foregået i og omkring en række såkaldte "affaldsarenaer". Helt konkret har Explora observeret almindelige menneskers adfærd i parker, på stranden, på gader, stationer, i parker og på vejene/tankstationer. Studierne i marken er blevet fulgt op af 8 individuelle interview og observationerne er blevet efterprøvet i 2 fokusgrupper (Explora 2007).

Blandt de væsentlige konklusioner fra Exploras studie er:

- De fleste respondenter har været både "skyldige" i og "ofre" for svineri.
- De fleste respondenter erkender brud på egen moral – og vil gerne tale om dem.
- Der er næsten fuldkommen enighed om, at konteksten ændrer gyldigheden af principielle udsagn om, hvad der er henkastet affald.
- "Henkastningsmoralen" står til forhandling – for næsten alle.

Når man skal forstå og tilrettelægge indsatsen mod henkastet affald, er det vigtigt at huske følgende:

De fleste danskere kan i større eller mindre grad finde på at smide affald fra sig i det offentlige rum

Den enkelte er dog ofte ikke bevidst, om at "nu smider jeg affald". Fx fordi der er uklart:

- 1) Hvad der er affald
- 2) Hvor det er "i orden" at smide affald
- 3) Hvor godt vi husker vores faktiske adfærd.

"Selvangivelser" fra fokusgrupper

Explora har gennemført to fokusgrupper med et udsnit af danskerne. I alt deltog 19 personer i alderen fra 21 til 64 år. Fokusgrupperne foregik som rundbordsdiskussioner. Her blev alle bedt om at komme med eksempler, hvor de selv havde følt sig krænket, og hvor de havde følt sig som krænkere.

Alle med undtagelse af én havde brudt sine egne principper ved adskillige lejligheder. Typiske eksempler er:

- Isvaflen som gik i stykker og alternativet til at smide den var, at den smeltede ud over hånden
- Hundelorten som er samlet op i pose, men efter at have båret på den i en halv time bliver den smidt – "det er deres egen fejl, at der ikke er en skraldespand"
- Det tomme ølkrus, som bliver smidt på fodboldstadion – "tænk at gå glip af det afgørende mål!"
- Affald efterladt i et fly eller gratisaviser efterladt i tog/bus – "der kommer nogen og rydder op bagefter".

Ud over eksemplerne er det interessant, at stort set alle faktisk kunne huske flere episoder, hvor de selv havde smidt affald. Og at alle selv mente, at de kunne tilbyde gode – og legitime – forklaringer på deres adfærd.

Kilde: Explora, 2007.

Mange børn smider selv affald

Børn smider oftere affald, end de umiddelbart selv tror. (Miljøstyrelsen, 2003). Når man spørger dem, mener langt de fleste 11-12-årige børn umiddelbart, at de håndterer affald korrekt. Men når samtalen kommer lidt mere i detaljen og bliver konkret, erkender de fleste børn også blankt, at de godt kan finde på at smide coladåsen eller ispapiret på gaden.

Børnene nævner dovenskab, travlhed, ligegyldighed og fuldskab som grunde til, at folk smider affald. Er der affald i forvejen, betragtes det også som mindre forkert at kaste sit eget samme sted. De forklarer ligeledes, at affald smides, fordi det er ulækkert og lugter.

Mange drenge nævner, at det ikke er sejt at putte affald i lommen. Der er ligefrem flere, der mener, at det sejt at smide affald, når man ses sammen med andre. Meget tyder altså på, at børnene i høj grad udviser samme adfærd som de voksne. Både på deres holdninger, som beskrevet tidligere og på deres faktiske adfærd. Dog med den forskel, at voksne næppe finder det sejt at smide affald.

9. Årsager til henkastet affald

9.1. Danskerne rummer flere "affaldspersonligheder" på én gang

Det må konkluderes, at ret mange danskere i større eller mindre grad kan finde på at smide affald fra sig i det offentlige rum – og at "affaldssmiderne" ikke kan isoleres til at bestå af særlige segmenter.

Fra Exploras "Studie af personer, der henkaster affald" er det også bekræftet, at de engelske "affaldspersonligheder" har gyldighed i dansk sammenhæng. Dog er konklusionen, at mange danskere har flere "affaldspersonligheder" i sig.

I udgangspunktet er næsten alle "Velopdragne". Det er ikke i orden at smide affald, og det er udtryk for dårlig opdragelse og asocial adfærd, hvis man gør det alligevel.

Konklusionen bekræftes af undersøgelsen af danskernes holdninger til henkastet affald, som er refereret tidligere. 9 ud af 10 danskere mener, at det er forkert at smide affald – uanset hvor det sker.

I fokusgrupper protesterede enkelte af deltagerne mod dette meget sort/hvide synspunkt. De henregner sig selv til gruppen af "Bebrejdede" og mener, at de, der er ansvarlige for oprydning og vedligeholdelse af det offentlige rum, selv kan være skyld i, at de smider affald: "Hvis der ikke bliver holdt rent og sat skraldespande op, er de selv ude om, at der bliver kastet med affald."

I fokusgrupper er "affaldspersonlighederne" blevet prøvet af i form af fem typiske udsagn eller budskaber, som deltagerne har skullet forholde sig til. De fem "affaldspersonligheder" og det typiske rationale, der knytter sig til dem, fremgår nedenfor.

Affaldspersonlighed	Typisk rationale eller synspunkt
Velopdragne	"Jeg synes, det er en uskik, at andre smider affald fra sig. Derfor ville det aldrig kunne retfærdiggøres, at jeg selv gjorde det."
Bebrejdede	"Hvis et sted i forvejen er overstrøet med affald, kan jeg ikke se, hvorfor jeg skulle lade være med at kaste mit eget fra mig."
Selvretfærdige	"Hvis der ikke bliver holdt rent og sat skraldespande op, er de ansvarlige selv ude om, at der bliver kastet med affald."
Flove	"Hvis jeg betragter det som uskyldigt, kan jeg godt finde på at kaste noget fra mig. Men det er lidt pinligt, hvis andre ser det."
Ligeglade	"Det er ikke mit problem, at der ligger affald i gader, parker og andre steder."

Kilde: Explora, 2007.

Det er væsentligt, at ingen af respondenterne i Exploras studier var villige til at definere sig som "Ligeglade". Alt tyder på, at denne gruppe er meget lille. Fra undersøgelsen af danskernes holdninger til affald fremgår det, at kun 0,5 % af danskerne finder, at det er fuldstændig acceptabelt at smide affald. Det drejer sig om ca. 27.500 personer.

9.2. Stærk og veletableret moral: Svineri er ikke i orden

Faktisk er det en af de vigtigste konklusioner fra analysearbejdet, at danskerne har en stærk og veletableret moral: Svineri er ikke i orden. Konklusionen gælder på tværs af de delanalyser, der er foretaget.

I undersøgelsen af danskernes holdninger er der kommet usædvanligt mange åbne besvarelser fra respondenterne. Over 75 % af respondenterne har besvaret de åbne spørgsmål. Og mange med lange og meget detaljerede vurderinger og forslag. Det bekræfter, at det er et emne, hvortil der knytter sig en stærk moral. Og at henkastet affald er et emne, danskerne har mange følelser og holdninger til.

Den naturlige konklusion er også, at det ikke handler om manglende moral, når danskerne smider affald. I hvert fald for det store flertals vedkommende.

9.3. Men: Der er meget plads til forhandling

Som nævnt tidligere har stort set alle respondenter i forbindelse med Exploras studie været både "skyldige i" og "ofre" for svineri. Selv om alle oplever at have en helt entydig moral på det overordnede og principielle niveau (svineri er IKKE i orden), inddrømmer de fleste respondenter brud på egen moral. Som Explora konkluderer:

"Henkastningsmoralen" står til forhandling – for næsten alle

Og videre:

Moral har en kontekst.

Vi konstruerer forskellige rationaler eller begrundelser, der forklarer den faktiske opførsel. Vi påtager os en anden "affaldspersonlighed" end den "velopdragne" - afhængig af kontekst. Her et par eksempler:

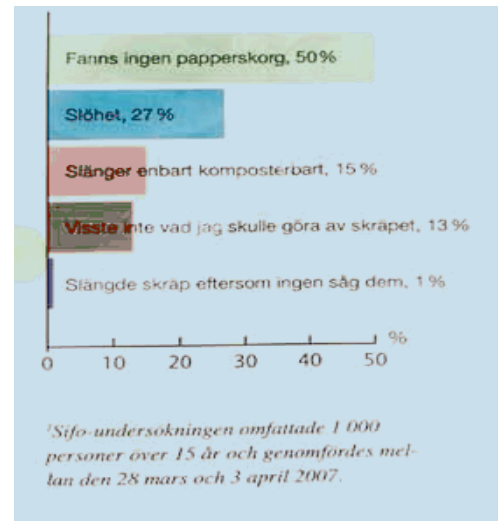
- Steder kan have indbygget "kontrakt" om, at svineri er tilladt (fx fodboldkampe eller rockkoncerter) → Fremmer svineri og kan gøre os til "bebrejdede".
- Steder kan have indbygget "kontrakt" om lav affalds-tolerance (fx: hvis det er tydeligt, at de bliver holdt til en meget høj grundstandard) → Hæmmer svineri og fastholder os som "velopdragne".
- Nødsituationer kan berettige svineri (fx: Isvaflen, der desintegrerer, fjernt fra skraldespanden) → Fremmer svineri, og gør os "flove" – vi forsvare en adfærd, som vi normalt ikke ville udvise.
- Uklare regler kan fremme svineri (fx: må man lade emballage ligge efter biografbesøg?) → Kan fremme svineri og gøre os til "selvretfærdige".

I Sverige og Storbritannien har man også identificeret borgernes mest almindelige undskyldninger, når de bliver konfronteret med at smide affald.

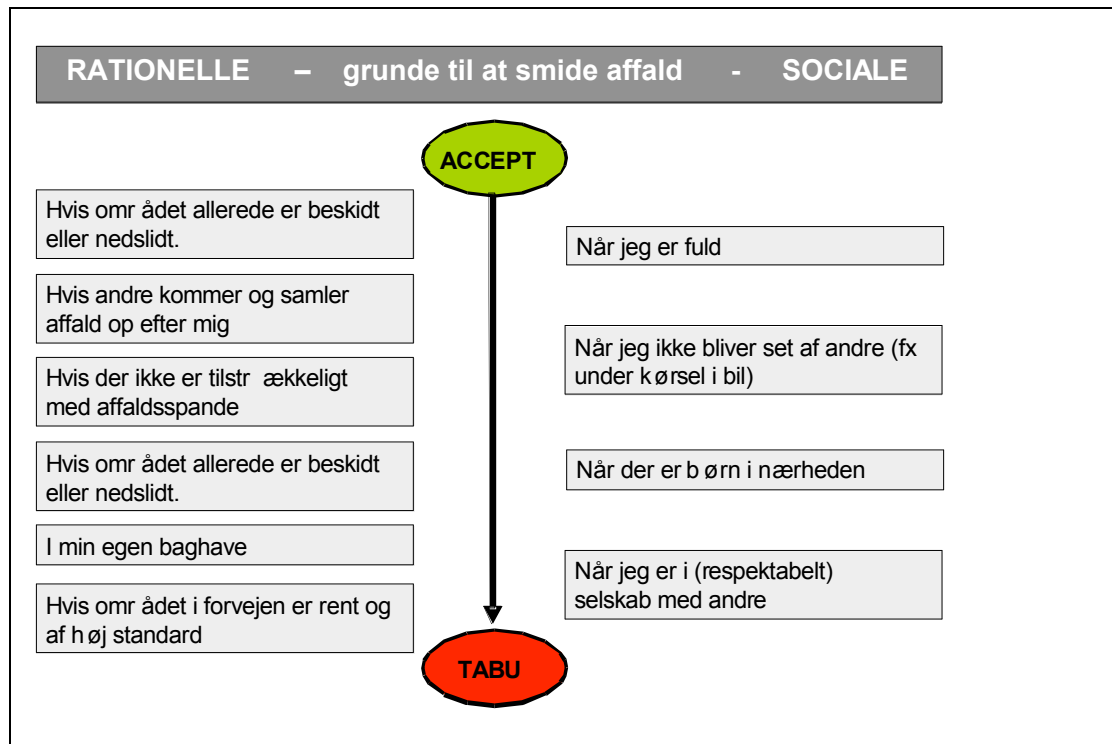
I Sverige er undskyldningerne fundet på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse meget lig den, der er foretaget i forbindelse med dette analyseprojekt. Se boks til højre.

I Storbritannien er undskyldningerne opstillet med udgangspunkt i forbrugerstudier og gennemførelse af fokusgrupper. Se tekstboks herunder. Gennemgående svarer de britiske studier godt overens med de resultater, der nu foreligger om danskernes adfærd og årsager til at smide affald.

Top 5 over svenske undskyldninger

Kilde: Håll Sverige Rent, 2007

Kilde: ENCAMS, 2004.

Baseret på de sociale faktorer vil følgende altså "aktivere" en hensynsfuld affaldsadfærd hos de fleste:

- Når vi er i selskab med børn
- Når vi kender de personer, det går ud over
- Når vi opfordres til respekt overfor de personer, der skal holde rent og ordentligt

Så enkelt vil det selvfølgelig ikke være at håndtere henkastet affald i praksis. Men det er lykket at identificere en række årsager til henkastet affald, som det vil være relevant at arbejde videre med.

9.4. Uklarhed om regler i en række affaldsarenaer

Der eksisterer en række affaldsarenaer, hvor reglerne er uklare. Blandt de eksempler, som er blevet nævnt i løbet af analysearbejdet er fx:

- *Rygning udendørs.* Det er den klare vurdering, at mange rygere ikke opfatter cigaretter som affald. I hvert fald ikke inde i byen. Og slet ikke hvis de er uden filter. Her er der stort behov for at få defineret reglerne klart. Ikke mindst i lyset af den nye rygelov.
- *Gratisaviser i offentlig transport.* Det er meget almindeligt at efterlade sin avis på sædet til den næste. Det opleves som en service. Her er der fx behov for at få forklaret, at en gratis avis bliver til et stykke affald, hvis man ikke tager den med sig. Også selvom den ligger på sædet.
- *Brugt emballage, fx fra popcorn i biografen.* Mange oplever, at der kommer en og rydder op bagefter – og at det er inkluderet i billetprisen. Her er der behov for fx at forklare, at affaldsspanden udenfor salen er til personligt brug.
- *Eget affald ved større arrangement i park.* Her findes der talrige eksempler på, hvordan en ellers velholdt park kan blive omdannet til en "festivalplads", hvis det pludseligt er godt vejr. Med det resultat at flertallet lader papir, poser, mademballage og lignende ligge. Her er der fx behov for at slå fast, at der ikke kommer "en mand og rydder op" – eller at det ikke er rimeligt, at der skal bruges penge på at lade en mand komme og rydde op.
- *Affald efterladt ved siden af fuld skraldespand.* Her mener mange, at det svarer til at lægge det i skraldespanden. Her er der behov for at minde om, at vi alle er ansvarlige for affaldet. Og at fx affald lagt ved siden af skraldespanden på en rasteplass kan blæse rundt og ende alle andre steder end der, hvor det var hensigten.

Og der findes uden tvivl mange flere. Det vil være hensigtsmæssigt at få identificeret og prioriteret de vigtigste, som mål for en målrettet indsats.

9.5. Faktuel viden gør en forskel

Både i Danmark og i udlandet optræder de største forskelle i adfærd, når vi ser på forskellige typer af affald. Der er store udsving i, hvad vi generelt opfatter som affald. Og vores opfattelse af hvad der er affald eller ikke-affald afgør, hvad vi hver især betragter som social henholdsvis asocial adfærd.

Det følgende er eksempler på områder, hvor den faktuelle viden er meget svingende:

Hver 3. dansker ser ikke noget stort problem i at efterlade hundelorte. Og en del af dem mener også, at det er mere hensynsfuldt at efterlade hundelorten pakket pænt ind i en sort plasticpose. Fakta er blandt andet, at:

- Plastikposen er mellem 100 og 1000 år om at blive nedbrudt naturligt.
- Englands 6,5 mio. hunde hver dag producerer 1000 tons afføring.

Ingen ved hvor store udgifter henkastet affald påfører skatteyderne. Og som det allerede har fremgået, har mange danskere en tendens til at blive "bebredere", hvis der fx ikke er en affaldsspand i nærheden. Fakta er blandt andet, at:

- Danske omkostninger til oprydning pr. km (hoved) vej udgør mellem 4 og 5.000 kr. pr. km om året, ifølge Vejdirektoratet.
- Det koster 20 øre at fjerne et stykke affald fra en skraldespand, og 3,40 kr. hvis affaldet skal fjernes ved siden af skraldespanden (ifølge en undersøgelse i Uppsala Kommune i Sverige).

Naturmaterialer er ikke bare naturmaterialer. En stor del af dem er behandlede. Det gælder fx ispinde og det papir, der er omkring burgere eller sandwich. Eller grillkul fra sommergrillen. Især ispinden synes mange er harmløs og stikker den ned i sandet om sommeren. Og grillkul regner vel væk? Fakta er blandt andet, at:

- Nedbrydningstiden for en lamineret ispind formentlig er mere end 10 år
- Grillkul ligger i jorden i tusinder af år, og bliver liggende længe på overfladen.

Cigaretskodder er små – og de nedbrydes hurtigt. Det er muligt, at videnniveauet er ved at ændre sig. Især i byerne, hvor der mange steder ligger betydelige mængder af cigaretskodder. Men fakta er blandt andet, at:

- Et cigaretfiler er mellem 1 og 5 år om at blive nedbrudt.
- Cigaretskodder er et problem i alle kommuner. Og at der er betydelige omkostninger forbundet med at fjerne dem, fordi de lægger sig mellem belægning eller er med til at stoppe afløb og lignende til.
- Danske rygere anslås at efterlade 9 mio. cigaretskodder hver dag. Måler man nedrivningen af giftstoffer, er det meget muligt, at der faktisk er tale om et reelt miljøproblem.

Vores viden om fakta er ofte utilstrækkelig. Det er en af årsagerne til de store mængder af henkastet affald i Danmark. Og uden tvivl en af forklaringerne på forskellen mellem hvor mange danskere, der selv angiver at smide affald, og hvor mange der faktisk gør det, når de bliver gået lidt på klingen.

Økomad og cigaretskod på gaden

I København findes der en lille butik, som sælger hjemmelavet og økologisk mad. Alt i butikken er styret af kvalitet, bæredygtighed og sundhed. Indehaveren ryger selvfølgelig udenfor for ikke at skade madvarerne. Og smider sit skod på gaden. Indehaveren vil med garanti ikke smide en pizzabakke på gaden, men cigaretten oplever hun ikke som svineri.

Effekten er dels, at mange personer ender med at handle i modstrid med deres egne normer. Og dels at den samlede mængde af henkastet affald er større, end den behøver at være.

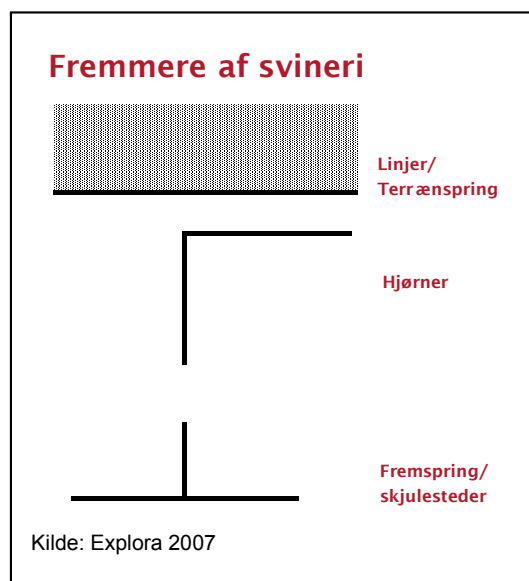
9.6. "Hæmmere" og "fremmere" i den fysiske indretning

Kommunerne ved det. Det er let at se i det offentlige rum, hvis man kigger efter det. Og studier kan bekræfte det: den fysiske indretning af det offentlige rum, kan være med til at "fremme" henholdsvis "hæmme" svineri.

"Fremmere" af svineri

Fra observationer i 2007 ved en række affaldsarenaer (Explora 2007), er der registreret en række mønstre omkring affald. Følgende faktorer virker tilsyneladende fremmende for svineri:

- *Hjørner* genererer i sig selv svineri. På grund af vind. Men også fordi svineri i hjørner antages at være mere "diskret" end i det åbne. Det er naturligvis umuligt at indrette det offentlige rum uden hjørner. Men det er vigtigt at være opmærksom på, at affald uundgåeligt vil hobe sig op især i de hjørneområder, der fx samtidig har terrænspring.
- *Overgange, linjer og terrænfremspring* genererer svineri fordi det antages at være mere "diskret" at svine langs en overgang.

Overgange kan være områder mellem en funktion og en anden. Fx adskillelsen mellem en cykelsti og forretningsområdet bagved.

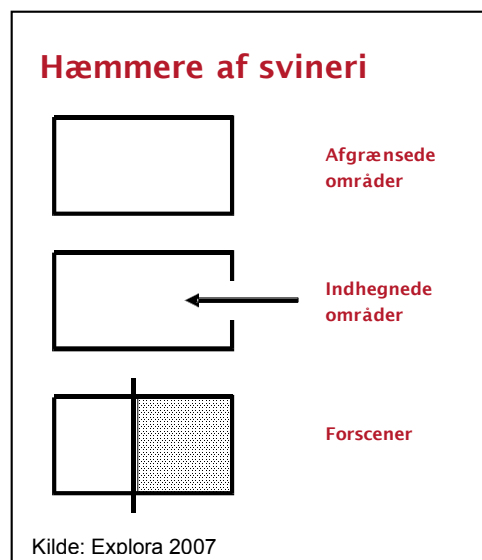
Terrænspring er fx når niveauet skifter mellem vej, cykelsti og området bagved. Eller i overgangen mellem fortov og ejendom.

- *Transitsteder*. Trappehaller, fodgængertuneller og slisken op fra togsstationen. Her opstår der let "lovløse" tilstande, som fører til øget svineri. Fordi ingen opholder sig her, er det legitimt at smide affald – og så hurtigt videre.
- *ikke-steder*. Et ikke-sted er fx kanten nedenfor en perron. Eller bag hegnet til en byggeplads, også selvom den er placeret midt på en travl gade. Her er der en stærk tendens til, at vi smider affald. Reglerne er uklare. Og der er en fornemmelse af, at vi alligevel har "gjort af affaldet", når vi fx smider det ned bag hegnet eller ved siden af byggebunkerne.

”Hæmmere af svineri”

En række forhold virker imidlertid også hæmmende for svineri. Arbejdes der aktivt med ”hæmmerne”, er det altså muligt at påvirke mængden af affald, alene ved måden et bestemt område indrettes eller afgrænses:

- *Indhegnet ”forscene” område* stimulerer til orden. Der er fx markant forskel på området foran restauranten på en rasteplads og på området bag ved restauranten. På forscenen er der ”regler” og ”god opførsel”. På bagscenen er det lige modsat. Et godt eksempel er den Københavnske Metro. Her er det lykkedes at skabe en klar ”forscene-fornemmelse” på trods af, at stationen ligger under jorden. Virkemidlerne er blandt andet lyssætningen, afskærmningen ud mod skinnerne og kvaliteten i belægning og materialer.
- *Høj standard* stimulerer til orden. Det er princippet i den såkaldte ”Broken window theory”. Erfaringen er at tidlig reparation eller oprydning forebygger, at det næste vindue bliver smadret. Eller at det næste affald bliver smidt. (Se blandt andet: Fixing Broken Windows, 1996). Kongens Have og Amagertorv i København er eksempler på områder med høj standard.
- *Indhegnede områder*. En indhegning eller afgrænsning markerer at området har en særlig status, at der gælder specielle regler og ofte også, at det vedligeholdes på en bestemt måde. Det gør sig gældende i fx Dyrehaven, hvor der er markant forskel på mængden af svineri lige foran den røde port og lige bagved. Indhegningen kan også være af mere symbolsk karakter. Det gælder fx de hvide streger omkring en fodboldbane: Det er markant mere hensynsløst at smide affald på banen end lige udenfor stregen.

Der kan godt optræde regimeskift på klart definerede steder. En solskinslørdag, hvor der er tusinder af solbadende i Kongens Have falder standarden: renholdningsstandard og kapaciteten kan ikke følge med, og der bliver pludselig svinet klart mere. Gågaden en lørdag aften eller i forbindelse med fx byfest er udsat for det samme.

Høj standard og klare regler er altså ikke en garanti i sig selv. På klart definerede steder kan der indtræde regimeskift. Der vil også altid kunne findes henkastet affald her. Men der er en stærk tendens til, at det sker i nærheden af ”naturlige fremmere”:

- overgange
- objekter
- underdimensionerede skraldespande

Der findes uden tvivl forskning og erfaringer fra arkitektskolerne. Men også fra alle de, der varetager byplanlægningen i praksis, fx ude i landets kommuner. Erfaringer som vil kunne systematiseres og nyttiggøres i den fremtidige indsats mod henkastet affald.

9.7. Ændret brug af byens rum skaber i sig selv mere affald

Hertil kommer, at vores brug af byens rum har ændret sig de seneste år. Markant flere cafeer og restauranter tilbyder udeservering. Og generelt ser vi danskerne udenfor fra april til november måned.

I Århus Kommune mener man, at en del af den stigende affaldsmængde kan henføres til vores ændrede brug af byrummet. Flere - og især unge - bruger byens tilbud, der er sket en markant stigning i mængden af udeservering og udelivet strækker sig nu fra april til oktober måned. Flere steder, som fx i Nyhavn i København er der udeservering hele året. Og renholdelsen af byrummet er ikke fulgt med brugen af det.

Ifølge Videncenter for affald (2007) har man i Århus Kommune øget frekvensen for tømning af affaldskurvene, så de både tømmes om morgenen og igen sidst på eftermiddagen. I Kolding har man sat ekstra affaldskurve op i midtbyen, og den foreløbige vurdering er positiv.

Læg hertil rygeloven som betyder, at det som hovedregel er forbudt at ryge på restauranter og beværtninger og indendørs på arbejdspladser, skoler, institutioner og andre lokaliteter, hvor der er offentlig adgang.

9.8. Vi smider mere affald, når vi er fulde

Fulde mennesker er mere sløse omkring henkastet affald. Det kan man se i hvilken som helst by en lørdag eller søndag morgen. Eller for den sags skyld på enhver togstation og busholdeplads på de samme tidspunkter.

Den engelske organisation ENCAMS har i deres arbejde med målgrupper dokumenteret den samme effekt: Vi undskylder os selv og andre for deres adfærd, når de er fulde. Eksemplificeret med følgende citater (ENCAMS, 2004):

"Det er et take-away sted, det har åbent indtil kl. 3 om natten, og det er her det er mest sandsynligt, at folk smider affald, fordi de er fulde, og så er det ret ligeglade med, hvad de gør."

"Alt er i orden, når du er fuld, bare skyd skylden på alkoholen."

Kraftigt boom i antal udeserveringer

Flere og flere restauranter og caféer har fået udeservering i takt med den nye rygelov og mindre restriktive regler i kommunerne. Alene i Københavns Kommune er antallet af udeserveringspladser steget fra 428 til 495 på bare 5 år. Det er en stigning på 15 %.

I København, Ålborg og Århus er det nu tilladt at have udeservering hele året rundt, og i både Odense og København kan restauranterne og caféer frit råde over de første 0,8 meter til borde og stole ganske gratis.

Kilde: Telefonisk forespørgsel hos 4 kommuner (København, Århus, Odense og Aalborg)

Mange danske kommuner har også et særligt beredskab i forbindelse med weekenden og andre store arrangementer, hvor mange og fulde mennesker er samlet. Indsatsen er både præventiv og opfølgende. Hertil kommer, at mange kommuner ofte lægger gader og pladser til store arrangementer. Det fører til meget ekstra svineri. Et eksempel er MTV-awards, som bl.a. blev afholdt på Københavns Rådhusplads i 2006. Her valgte kommunen at kommunikere regler og forventninger på forhånd. Se tekstboks.

Direkte kommunikation til brugere

Forud for MTV Music Awards på Rådhuspladsen skrev Københavns Kommune ud til de daglige brugere af området. I skriftligt materiale og pressemeddelelser forsøgte kommune at afstemme forventninger om øget affaldsmængde, men også tilsvarende øget indsats fra kommunen. Det sparede kommunen for en masse negativ sagsbehandling fra sure brugere og beboere. Ressourcer der kan bruges mere effektivt på at tilrettelægge oprydningsindsatsen.

Kilde: Interview med "Ren By" i Københavns Kommune

9.9. Unge sviner mere, men prægning i barndommen er væsentlig

Når unge forholdsmæssigt smider mere affald fra sig, skyldes det blandt andet:

- at de bruger de udendørs tilbud mere end gennemsnittet (strand, park og byture)
- at alkohol påvirker adfærden i negativ retning. Specielt er det almindelig viden, at alkohol svækker vores dømmekraft og sætter dele af vores moralkodeks på pause.
- at mængden af engangsemballage har været stigende de seneste år (Videncenter for affald, 2007) og unge mennesker er i højere grad forbrugere af drikke- og fødevarer on-the-go.
- at unge dyrker det sociale fællesskab i gruppen. Og studier indikerer, at gruppeadfærd fremmer svineri. Se tekstboks til højre.

Unge sviner kun mere, når de er i grupper

Unge sviner mere end deres ældre medborgere, når de er i grupper. Det er imidlertid en interessant konklusion, at når unge er alene, er deres "affaldsrater" identiske med alle andre. Unge bruger affaldsspanden lige så ofte som ældre medborgere. Det har fremgået af et australsk studie.

Kilde: ENCAMS, 2004.

Et element af ungdomsoprør kan være med til at forklare, at unge smider mere affald. Fx er det erfaringen fra 6 om dagen (Operate 2007, Parallelproblemer), at de unge spiser sig til oprør. Forældrene har ofte klare holdninger til, hvad de unge skal spise og hvornår. En del af oprøret og modningen som voksen består i, at de unge i protest køber anden mad end forældrene. Flere af børnene i undersøgelsen af børns holdninger til affald (Miljøstyrelsen, 2003) indikerer, at det er de unge som smider affald. Og at det er sejt:

"De drikker sig jo bare fulde og så tænker de jo ikke på sådan noget med skraldespande. Og så når de går med damen, er det måske lidt sejt at smide papiret på gaden i stedet for at putte det i lommen."

"Når man bliver ældre, bliver man mere doven og sejere. Ikke kun sådan noget med bander, men bare sejere, og så smider man affald."

I analysearbejdet er der ikke fundet noget, som skulle indikere, at de unges adfærd vil følge dem ind i voksenlivet. I Danmark er der ikke endnu gennemført studier over tid af danskernes adfærd ift. henkastet affald, men det kunne være interessant at følge en del af den samme ungdomsårgang for at få bekræftet antagelsen: De unge ender med at svine akkurat lige så lidt eller så meget som resten af befolkningen, når de bliver ældre.

Antagelsen bekræftes af, at undersøgelser af befolkningens adfærd i Storbritannien og Sverige giver nogenlunde det samme billede af adfærd ift. alder (ENCAMS, 2007 og Håll Sverige Rent, 2007).

Vi danner normer tidligt

I analysearbejdet (Explora, 2007) vender mange af deltagerne tilbage til tydelige minder fra barndommen. Minderne handler om klare regler for orden og ordentlig opførsel. Og minderne hænger sammen med en konkret situation, hvor de er blevet irettesat af en voksen.

I forbindelse med Miljøstyrelsens undersøgelse af børn og affald (Miljøstyrelsen, 2003) blev der foretaget en række samtaler med forskere. De bekræfter, at den tidlige prægning og forældrenes vaner er afgørende for barnets forhold til affald. Præcis som det er tilfældet med andre vaner.

Senere, fremgår det blandt andet fra en samtale med børnepsykolog John Halse, trækker lærere og pædagoger det tungeste læs. Og børnene er faktisk også vigtige influenter den anden vej. Forældre lytter til deres børn. Og som det fremgår af fokusgruppeanalyserne vil vi meget nødig udvise "dårlig affaldsadfærd" foran børn.

Rådet for Større Færdselssikkerhed opererer i en af deres kampagner med begrebet "Fra vugge til rat" – netop for at bruge børnene som influenter.

Og Dansk Retursystem går i fx dåserydderen (www.daaserydderen.dk) eller dåsespillet (www.daasespillet.dk) direkte efter at påvirke børns holdninger til dåser i naturen.

I rapporten om børn og affald (Miljøstyrelsen, 2003) står det direkte:

"Omvendt er det tit børnene, der påvirker forældrene til holdnings- og adfærdsændringer, når de har lært noget særligt i skolen, der har tændt deres nysgerrighed eller indignation. De fleste forældre lytter til deres børn og respekterer deres holdninger i en sådan grad, at de er villige til at ændre deres egen adfærd."

Eksempler på normdannende barndomshistorier

Slikpapir på markedsplads

Kvinde, der som ca. 6-årig smed et stykke slikpapir på en markedsplads med mange mennesker. Hendes far så det. Fortalte hende, at det må man ikke: "Affald skal altid i papirkurven", og bad hende gå tilbage og samle det op. Kvinden genfortalte, at hun stadig kan fremkalde den følelse af flovhed, hun havde, da hun gik tilbage og samlede det op. Hun følte, at alle så på hende og tænkte, at hun havde gjort noget, der ikke var i orden.

Sølvpapir på vandreturen

Mand, der fortæller, at hans far altid samlede små stykker affald op fra naturen. Husker det som et meget stærkt barndomsminde. Hvordan faren sagde: "At det er noget frygteligt svineri, som vil ligge og forstyrre i den rene natur i mange år". Og at det blev til en del af den fælles oplevelse ved gåturene, at samle affald op undervejs. Han føler i dag, at synet af affald ødelægger naturoplevelsen og fortsætter farens adfærd, som han husker den fra barndommen.

Kilde: Fokusgrupper, Explora, 2007

9.10. Bevidst aflæsning af større mængder affald (fly-tipping)

Det har været vanskeligt at indsamle viden om aflæsning af større mængder affald i skove, på rastepladser mv.

En af de mest interessante kilder til viden på området er "Undersøgelse af anvendelse af sanktioner m.v. i straffesager op natur-, miljø- og planområdet", der blev udarbejdet i 2005 af Gorm Toftegaard Nielsen.

Her gennemgås 33 sager med henkastet affald, hvor der i alle tilfælde er tale om "en person, der fylder affaldet i bilen eller på traileren med det klare fortsæt at komme af med affaldet". Der er altså ikke tale om bortskaffelse af affald efter en frokost i naturen eller lignende.

Analysen peger på flere interessante aspekter i forbindelse med adfærden:

Det fremgår, at sigtede i mange tilfælde oplyser, at han har kastet affaldet, fordi den kommunale modtagerstation var lukket, fordi det var søndag, eller fordi han kom for sent. En del af sagerne vedrører faktisk henkastet affald uden for modtagerstationer.

Det fremgår også, at de sigtede selv erkender, at det er forkert at bortskaffe affald, som de har gjort. Faktisk skriver Gorm Toftegaard Nielsen: "Det er i sjældnen grad karakteristisk, at de afhørte blankt erkender det forkastelige i deres handling." Der er således heller ikke noget, der tyder på, at denne gruppe af affaldssmidere er helt uden moral, men at de dog har en betydelig forhandlingsmoral.

Det må også konstateres, at henkastet affald af større mængder affald i hvert fald rummer to kategorier:

Den forholdsvis "spontane" handling, der kan opstå, når man ikke kan komme af med affaldet, fordi modtagerstationen er lukket, og man måske skal aflevere traileren eller bilen. Den meget planlagte, hvor man fra starten har intention om, at skille sig af med affaldet i naturen mv.

I forhold til den sidste kategori kan der være tale om erhvervsaffald, hvor afgiften kan spille en rolle. Her er endvidere en særlig problemstilling i forhold til udenlandske hånd-

værkersjak, som måske arbejder illegalt og måske ikke kender til det danske system eller den danske kultur på området.

En henvendelse til Rigspolitiet og Københavns Politi, har desværre ikke, ført til større klarhed over området.

Litteraturliste

Analyser

Dakofa (2007), Hørings svar vedr. strafskærkelse

Dakofa (2005), Powerpoint-dokumenter fra Dakofas konference om affald i naturen d. 14. december 2005, Dakofa

Danmarks Naturfredningsforening (2007a), Resultater fra DN's landsindsamling af affald 2007

Danmarks Naturfredningsforening (2007b), Web-udtræk fra Landsindsamlingen 2007

Danmarks Naturfredningsforening (2006c), Resultater fra DN's landsindsamling af affald 2006

Dansk Landbrug (2007), Statistisk analyse af affaldsproblemer i landbruget, Dansk Landbrug

Dansk Landbrug (2005), "Vejsvin efterlader millionregning i landets vejgrøfter", pressemeddelelse

Dansk Retursystem (2007a), Systemet i tal

Dansk Retursystem (2007b), IUM postmåling af Dansk Retursystems kampagneaktiviteter, udarbejdet af Initiative Universal

Dansk Retursystem (2007c), Kommunikationstest for Dansk Retursystem, udarbejdet af Synovate

Dansk Retursystem (2006a), Dansk Retursystems Årsrapport 2006

Dansk Retursystem (2006b), Evaluering af Dansk Retursystem A/S, udarbejdet af Deloitte.

Dansk Retursystem (2006c), Punktmåling vedr. kampagneerindring, udarbejdet af Vilstrup Univero

Dansk Retursystem (2006d), Returemballage – december 2006, udarbejdet af Vilstrup Research

Dansk Retursystem (2006e), Dansk Retursystems pjese "Det handler om ansvarlighed"

Dansk Retursystem (2004), Kendskabs- og kampagneanalyse for Dansk Retursystem, udarbejdet af Synovate Vilstrup

Friluftsrådet (2006), Spørgeskema-undersøgelse blandt Friluftsrådets medlemsorganisationer,

Friluftsrådet (2005), Årsberetning for 2004-2005, Den frivillige strandrensningsspatulje på "Hvid Strand Tisvildeleje"

Frederiksborg Amt (2006): Trafikkogebog – Opskrifter fra 18 års arbejde med trafik-sikkerhed i Frederiksborg Amt.

Institut for Miljøvurdering (2003): Sæt miljøsvin i gabestok. Kronik i Politiken 6. september 2003.

Miljøstyrelsen (2007), Statistik for genanvendelse af emballageaffald 2005, Miljøprojekt nr. 1166 2007

Miljøstyrelsen (2006), Emballageforsyningen i Danmark 2001, Miljøprojekt nr. 831 2003

Miljøstyrelsen (2006), Emballageforsyningen i Danmark 2004, Miljøprojekt nr. 1130 2006

Miljøstyrelsen (2006), Affaldsstatistik 2005, Arbejdsrapport nr. 6 2006

Miljøstyrelsen (2005a), Statistik for glasemballage 2003, Miljøprojekt nr. 1012 2005

Miljøstyrelsen (2005b), Undersøgelse af anvendelse af sanktioner m.v. i straffesager på natur-, miljø- og planområdet, Arbejdsrapport nr. 20

Miljøstyrelsen (2005c), Affaldsstatistik 2004, Orientering nr. 7 2005

Miljøstyrelsen (2005d), Statistik for metalemballage 2003, Miljøprojekt nr. 1166 2005

Miljøstyrelsen (2005e), Statistik for plastemballage 2003, Miljøprojekt nr. 1035 2005

Miljøstyrelsen (2003): Børn og affald – om børns viden, adfærd og holdning til affald

OSPAR Commission (2007): OSPAR Pilot Project on Monitoring Marine Beach Litter

Skov og Landskab (2003), Friluftsliv i 592 skove og andre naturområder

Save the North Sea (2004), Reduce Marine Litter – Save the North Sea Project Results

Vejdirektoratet (2007), Markedsovervågning– bilister februar-marts 2007, udarbejdet af Megafon

Vejdirektoratet (2007), Udviklingen i brugertilfredsheden 2000-2007

Vejdirektoratet (2005), Evaluering af vejsvinskampagnen, udarbejdet af Globe Reklame

Wonderful Copenhagen (2004), Kina på dagsordenen

Love og lovforslag

Miljøministeriet (2007), Forslag til lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse (strafskærpelse), Miljøministeriet

Nyhedsartikler, pressemeddelelser mm.

24 timer (2006), Frit lejde til miljøsvin

Videncenter for affald (2007), "Affald i naturen – hvad gør vi ved det?", Ren Viden Nr. 3. 2007

Videncenter for affald (2006a), "Føler du dig ramt", Ren Viden Nr. 2. 2006

Videncenter for affald (2006b), "Indsamling af gratisaviser er en succes". Ren Viden nr. 2

Videncenter for affald (2006c), "Gratisaviser giver bjerge af papiraffald og mindre genanvendelse", Ren Viden Nr. 4. 2006

Videncenter for affald (2005), "Tal på svineriet", Ren Viden Nr. 1. 2005

Berlingske Tidende (2007), "Lad nu værre med at træde for meget i det", Berlingske Tidende 25. maj 2007.

BT (2007), "Ny kampagne skal lære Københavns borgere at holde byen ren – ellers kan næste skridt blive bøder", BT 25. maj 1. sektion side 22

BT (2007), Sikke noget svineri, BT 3. maj 2007, 1. sektion side 14

JP-Internetavisen (2007), "Skraldespande i byen skal under jorden", Internetavisen JP d. 15. maj 2007

JP-Århus (2005), Skrald er et problem i alle storbyer

Nyhedsavisen (2007), "Økogrønt pakkes ind i bjerge af emballage", Nyhedsavisen 19. juni 2007

Næstved.dk (2007), "Næstved til kamp mod svineriet", næstved.dk 27. april 2007

Politiken (2007), "Gode tider for flaskegenbrug", Politiken.dk 30. maj 2007

Randers Amtsavis (2006), Oprydning er rent spild af skatte kroner

Internationalt

Trods omfattende søgning på internettet og biblioteksdata-baser har det ikke været muligt at finde komparative internationale analyser af omfang og løsninger på problemet med henkastet affald. Men i de enkelte lande findes masser af viden og gode erfaringer, som kan være relevante at trække ind i både viden- og strategidelen af vores analyse. Nedenfor findes en liste over det materiale, vi kigger nærmere på i analysen:

Sverige

Håll Sverige Rent (2007a), Skräpprapporten

Håll Sverige Rent (2007b), Telefonbuss om nedskräpning, udarbejdet af Sifo

Håll Sverige Rent (2006a), Skräpprapporten

Håll Sverige Rent (2006b), Verksamhetsberättelse

Håll Sverige Rent (2005a), Skräpprapporten

Håll Sverige Rent (2005b), Telefonbuss blandt rökare, udarbejdet af Sifo

Håll Sverige Rent (2005c), Telefonbuss om cigarettfimpar, udarbejdet af Sifo

Håll Sverige Rent (2005d), Nedskräpning – en undersökning bland rökare, udarbejdet af Sifo.

Håll Sverige Rent (2004a), Svenska folket om nedskräpning och kännedom om HSR, udarbejdet af Sifo

Håll Sverige Rent (2004b), Nedskräpning – en undersökning bland allmänheten, udarbejdet af Sifo

Håll Sverige Rent: www.hsr.se

Förpacknings- och Tidningsinsamlingen (2007), Telefonbuss om nedskräpning, udarbejdet af Sifo

Statistiska Centralbyrån (2007), Genomförandemetodik nedskräpningsundersökning

Canada

City of Toronto (2005), Keeping Toronto Clean and Beautiful – Annual Review 2005

City of Toronto (2006), Streets Litter Audit 2006

USA

Keep America Beautiful (2005), 2005 Annual Review

Keep America Beautiful (2005), Toolbox for Community Change

Keep America Beautiful: www.kab.org

Urban Litter Partnership: Best Practices Database

Department of Sanitation, New York (2006), Annual Report 2006

Responsive Management (2006), Georgia Residents' Opinions on Litter and Anti-Littering Programs in Georgia (2006)

Fixing Broken Windows (1996), Restoring Order and Reducing Crime in Our Communities, af George L. Kelling og Catherin Coles

The Atlantic Monthly (March 1982), Broken Windows – The police and neighbourhood safety.

UK

ENCAMS (2007), Corporate Strategi 2007-2010

ENCAMS (2007), People who litter

ENCAMS/DEFRA (2006), Local Environmental Quality Survey of England 2005/06

UCL Jill Dando Institute of Crime Science (2006), Fly-tipping: Causes Incentives and Solutions – A good practice guide for Local Authorities

ENCAMS Limited (2004): From Zero to Hero – Is Britain the Dirty Man of Europe?

ENCAMS Limited (2003), Broken Windows in the Big Brother House – Environmental Justice.

ENCAMS (2001), Segmentation Research – Public Behavioural Survey into Littering

DEFRA (2006), Code of Practice on Litter and Refuse

DEFRA (2004), Reducing litter caused by "food on the go" – A Voluntary Code of Practice for Local Partnerships

Norge

Hold Norge Rent (2005), Årsrapport 2005

Hold Norge Rent: www.holdnorgarent.no

Australien

Victoria's Litter Action Alliance (2005), Annual Business Plan 2004-2005

Victoria's Litter Action Alliance (2004), Changing littering behaviours

Victoria's Litter Action Alliance (2004), The Litter Champion Project – Annual Report 2003-2004

Victoria's Litter Action Alliance (1995), Victoria's Litter Reduction Strategy

Andet

Department of Environment, Ireland (2006), National Litter Seminar 2006 – Final Summary Report

Save the North Sea (2004), Reduce Marine Litter – Save the North Sea Project Results

Ressourcepersoner

I forbindelse med indsamlingen af data til analysearbejdet har vi været i kontakt med en lang række danske og internationale ressourcepersoner. Kontakten har enten haft form af mailkorrespondance eller interview.

Arbejdsgruppen

Benny Rasmussen og Anette Juul Jensen, Dansk Retursystem

Birgitte Sønderborg, Dansk Landbrug

Mikal Holt Jensen, Friluftsrådet

Anne-Mette Bendsen, Miljøstyrelsen

Lene Midtgaard og Lars Bo Pedersen, Danmarks Naturfredningsforening

Anders Christiansen, Kommunernes Landsforening

Søren Gludsted og Jørgen Valentiner, Vejdirektoratet

Hans Hedegaard, Skovforeningen

Lars Bendix, Skov- og Naturstyrelsen

Kommunerne

Vibeke Forsting, Le Lyby og Helga Ejskjær, Københavns Kommune

Hans Henrik Jørgensen, Frederikshavn Kommune

Niels Kristian Kvistgaard, Haderslev Kommune

Kim Kofod Hansen, Stevns Kommune

Ursula Koch, Fanø Kommune

Søren Peder Knudsen, Århus Kommune

Lotte Wammen Rahbæk, Helsingør Kommune

Parallelproblemer

Sune Krarup-Pedersen, Sundhedsstyrelsen

Gitte Strandgaard, Rådet for Større Færdselssikkerhed

Niels Them Kjær, Kræftens Bekæmpelse

Susanne Tøttenborg, 6 om dagen

Danske ressourcepersoner

Kirsten Gram-Hanssen, Statens Byggeforskningsinstitut

Henrik Dahl, Explora

Claus Buhl, Buhl Global

Janus Kirkeby, Videncenter for Affald

Henrik Wejdling, DAKOFA

Lis Husmer, Vestforbrænding

Claudia Rota Andersen, Turismefaglig Viden, Visit Denmark

Jonas Henningsen, Wonderful Copenhagen

Internationale ressourcepersoner

Caroline Berkley og Fiona Campbell, Environmental Campaigns (ENCAMS)

Joakim Brodahl, Håll Sverige Rent

Hilde Reitan, Hold Norge Rent